

# SZÍNHÁZ

DRÁMAMELLÉKLET

1985  
MÁJUS

## „Curriculum vitae”

1941 telén születtem egy Hajdú-Bihar megyei kis faluban, Mikepércsen Őseim mind apai, mind anyai ágon földművelő emberek voltak. Anyám elvégezte a bábaképzőt, néhány éve körzeti ápolónőként ment nyugdíjba, apám, haláláig, magángazdálkodó maradt.

Az ötvenes években tizenkét hold földön gazdálkodtunk, s mint az ismeretes — igen nehezen éltünk. „Szegények voltunk, nagyon szegények.” (Sánta Ferenc)

A gimnáziumot Debrecenben végeztem, majd a budapesti ELTE Bölcsészkarára kerültem. Kezdetben a színház vonzott, pontosabban a színházelmélet. Kiváló mestereknél tanultam: Hont Ferenc, Waldapfel József, Czímer József, Pándi Pál, Bóka László, Király István.

Hűszéves koromban — a hatvanas években — az Alföldben már színházi kritikákat publikáltam.

Nagy korszaka volt akkor a magyar színházműve-

szetnek — szerencsém volt. Láttam és írtam Gábor Miklós Hamletjéről, Tolnay Klári Blanche-áról, Latinovits Zoltán Higginséről (Debrecen), a legendás hírű *Arisztokraták* előadásáról...

Ötödéves egyetemistaként kerültem a Filmgyárba, s egy év gyakornokoskodás után — (Filmtudományi Intézet) — azóta is itt dolgozom megszakítás nélkül, dramaturgként. De voltam rendezőasszisztense Bacsó Péternek, Fábri Zoltánnak, Makk Károlynak, Kovács Andrásnak... Több mint negyven magyar játékfilm megszületésénél voltam jelen.

Minden irodalmi előzmény nélkül jelent meg az első regényem — *Svédország messze* van címmel — a Szépirodalmi Kiadónál, Illés Endrének köszönhetően.

1977-ben, ugyancsak a Szépirodalmi Kiadónál novellás kötetem jelent meg: *Feketevágás*. Még két könyvem van: *Vágyódás (regény)*, *Pompeji vörös* (kisregény és novellák) -- ezek a Kozmosz Kiadónál láttak napvilágot. Jövőre várom az újabb novellás kötetem megjelenését -- a Szépirodalmi Kiadónál.

Újhelyi János

ÚJHELYI JÁNOS

## Kés van nálam

Színpad i játék két részben

Szereplők:

ANYA  
MIHÁLY a fiai  
MÁTE

MÁRIA (Máté felesége)

Történet napjainkban

*A színpad végtelenül puritán. Négy tonettszéken ülnek a szereplők, középtűt az Anya, két oldalán a fiai. Mária valamivel hátrább. Az előadás alatt minden szereplő állandóan jelen van, figyelik egymást. A bordó körfüggöny előtt kimerevített állófotók csüngnek a háttérben: parasztemberek — férfiak, nők portréi —, akiket a szereplők „megidéznek” a játékban. Külön-féle nagyítású képek. A színpad közepén stílizált játéktér, a rekonstruált jelenetek visszajátszására*

I. rész

MÁTÉ A kést Prágában vettem, az elutazásom előtt néhány órával... Előző nap zártuk be a kiállításomat, sorrendben a hetediket. Harmincöt éves koromra ez nem rossz eredmény, már ami a kiállítások számát illeti... Festő vagyok. Ma már nem is tudom másként elképzelni az életemet... Nem, nem vagyok kirobbanó tehetség: szorgos, szívs munkával jutottam el idáig. Hová is? Nincs bennem semmi meghökkentő, nem volt körülöttem botrány sohasem, csendesen, szerényen dolgoztam... A főiskolára is csak a harmadik nekifutásra vettem fel... A kritikusok többsége szerint konzervatív eszközökkel dolgozom, a változó falu életét — mert ez a fő témám — hagyományos eszközökkel dolgozom fel... De ez most nem érdekes, a késről akartam beszélni. Az utazásom előtti délelőtt, maradt még néhány száz koronám, elindultam vásárolni... Akkor már egyedül voltam, az előző esti banketten elbűcsűztam mindenkitől... Először persze anyunak kerestem ajándékot, mint mindig, ha 'külföldön vagyok... Egy villanypárnát vettem neki, mert tudom, hogy fáj a lába, a dereka, s gondoltam, jó lesz ez a téli esték-re... Aztán Misiék következtek, majd Mária (ak-

kor még nem volt a feleségem) és végül az a néhány barát... Már csak százharminc korom volt, mi-kor eszembe jutott, hogy magamnak még semmit sem vettem... Imádom a lovakat, ez a hobbym, kicsit nevetséges — falovakat gyűjtök, olyan olcsó, bazári holmik... Az Óváros egyik népművészeti boltjában elköltöttem az összes maradék pénzem, két falovat és egy egész fogatot vettem, de még így is maradt huszonnyolc korom... Mit lehet kezdeni huszonnyolc korával? A népművészeti bolt mellett egy vadászület volt, itt vettem meg a kést huszonnégy koromért... Magam is meglepődtem, mikor a kezemben volt a kés, mert addig soha, sem-miféle bököt nem hordtam magammal... Apu, gyerekkoromban, mikor még azt hitte, abban reménykedett, hogy én is paraszt leszek, a debreceni vásárral vett egy bicskát... Iszonyodtam tőle, az első adandó alkalommal a kanálisba dobtam... Apám ezért kegyetlenül megszijazott, lehordott mindenféle gyáva ganajnak, s azt hiszem, akkor mondott le rólam véglegesen, mármint hogy paraszt lesz belőlem... Az ötvenes évek elején történt mindez... A kés? Semmi különös... A pengéje kilenc centiméter, a tokja tizenegy, tehát összesen húsz centiméter... Megszerettem, kifentem, állandóan a zsebem-ben hordtam — s aztán, jó fél évvel később, magamba vágtam... Sohasem gondoltam, hogy meg bírom tenni... És nem is készültem rá ...

MIHÁLY A családban mindig Máté volt a kedvenc, a kisebbik fiú. Merthogy ő tanult, volt ereje kiszakadni a környezetünkből... Ezért én sohasem gyűlöltem, egészen az utóbbi időkig minden rendben volt köztünk... Hiszen, ha nem is olyan szinten, mint Máté, én is megcsináltam az életemet... Ő az érettségi után elment tőlünk, Pestre került, aztán jött a főiskola, a sikerek, a külföldi utak... Minden egyes útból ajándékot hozott, jólesett, hogy nem felejtkezett el rólunk... Én itthon maradtam, ki-tanultam a kőművesszakmát, - és tizennyolc éves koromban megnősültem. Nem bántam meg; családom van, egy húszéves fiunk, szép házam, autóm, minden. A városba járok dolgozni, meg itthon a kert-ben tüsténkedem, a feleségem övönő ... Ő is parasztlány volt. Nem élünk rosszul... Máté sokat változott mostanában... Eltávolodtunk egymástól. Nem én akartam... Igazán nem!

MÁTÉ Mind a ketten apánk elől szöktünk: Mihály egy gyors házasságba menekült, én Pestre, a főiskolára ... Mert apu kegyetlen ember volt. Negyven-öt után az egykori ninestelen béres hirtelen földhöz jutott, három hold juttatott földhöz... Aztán meg-nőtt az étvágya, egyre több holdat ragasztott a meg-lévő háromhoz: 1950-ben már a kulákklistán szerepeltünk, húsz hold földünk volt.

ANYA A késről beszélj!

MÁTÉ 1970-ben anya is feladta. Harmincévi „hűséges házasság” után elvált az apánktól... Mi már szabadok voltunk, elérkezettnek látta az időt, hogy ő is változtasson az életén: elvált aputól. Akkor, legalábbis én azt hittem... boldogok voltunk, mert valamennyien megszabadultunk apánk kegyetlen, fojtogató életétől.

MIHÁLY Öt év elteltével anyánk bejelentette, hogy újra férjhez megy... Ekkor szabadult el a pokol... Valamennyien megzavarodtunk. Így volt, Máté? Anya ötvenhat éves volt...

ANYA Magatokról beszéljetek!

MÁTÉ Rendben van. Kezdjük tehát a végén. Csütörtöki nap volt, Mihályék megérkeztek hozzám. Mikor a fehér Zsiguli túlkölését meghallottam, leszaladtam az utcára: végre, hogy itt vagytok, mondtam. Kipakoltunk, aztán a vacsora után megszólaltál. Ketten voltunk a konyhában.

Első visszajátszás

MIHÁLY Baj van otthon. Sss! Hallgass! Nem akarom, hogy - az asszony meghalja, semmi köze hozzá, a mi dolgunk.

MÁTÉ Beszélj már!

MIHÁLY Anyáról van szó. Tegnapelőtt este az az

ember megtámadta ... ököllel nekiment, megverte . . Anya a szomszédokhoz menekült, Kovács néniékhez ... Onnan figyelték, hogyan garázdálkodik az a szemét, anyánk házában. Tört-zúzott, bevverte az ajtók és ablakok üvegeit, megnyitotta a gázt, vizet... Közben fel-alá rohangált az utcán, anyát kereste, anya után ordított. Még az a szerencse, hogy kis utcában laknak, de gondolhatod, így is mindenki ébren volt...

MÁTÉ És te hol voltál? Kétszáz méterre laktok?! MIHÁLY Az az ember tizenegy óra tájban csengetett

be először hozzánk, anya után érdeklődött... Lát-

tam rajta, hogy tökrészeg, elküldtem a francba... MÁTÉ

És nem gondoltál arra, hogy...

MIHÁLY Nem ,gondoltam. Százszor megmondtam anyámnak, ne itassa ... Mióta összekerültek, fél éve, anya annyi italt hordott el a kocsmából, hogy már a csapos, Kelemen Jóska bácsi is sokallta ... Egett a pofámról a bőr, amikor szólt nekem. Mondd, hiányzott ez nekünk?

MÁTÉ Most ne erről beszélj!

MIHÁLY Szóval, elküldtem a francba, igazán nem gondoltam, hogy ilyen komoly a helyzet.

MÁTÉ Nyugodtan visszafeküdtél az ágyba?!

MIHÁLY Míg az öreg összevissza kódorgott, anya Kovács néivel' elzárta a vizaknában a főcsapot, és le-szerelte a gázpalackot... Csak egy gyufaszál hiányzott, s levegőbe repül a ház... A két asszony meg-próbálta lecsillapítani az öreget, erre ő Kovács nénire támadt, eltörte a kisujját, verekedtek ... Akkor. már az egész utca anyát védte, visszaszaladtak

Kovácsékhoz... Az ember folytatta a pusztítást... MÁTÉ És te n<sup>o</sup>u<sup>o</sup>dotan aludtál?!

MIHÁLY Nem aludtam. Mikor másodszor is megjelent a kapum előtt, és anyát követelte, tudtam, hogy baj van .. Azonnal felöltöztem, és átmentem hozzájuk .. A ház szörnyen nézett ki, az öreg keze felhasogatva, az üvegektől, ömlött belőle a vér. Ekkor úgy egy óra lehetett már, éjfél után. Leteremtettem az öreget, lehordtam a sárga földig, aztán a körzeti orvos hoz mentem, megpróbáltam kihívni az URH-t a városból, de nem jöttek ki, mivelhogy gyilkosság nem történt...

MÁTÉ Elképesztő!

MIHÁLY Irány a körzeti megbízott, aztán hármásban, az orvos, a törzsőrmester és én véget vetettünk a randalirozásnak ... Jegyzőkönyv, miegymás, hajnalodott, mire hazaértem... .

MÁTÉ És anya?

MIHÁLY Kovácséknál aludt.

MÁTÉ Nem hívtad át magatokhoz?!

MIHÁLY Minek nézel te engem?! Állatnak?! Hát hogy-ne hívtam volna! Csakhogy ő nem akart jönni, azt mondta, a szomszédból szemmel tudja tartani a házat... Az egyetlen vagyonáról van szó!

MÁTÉ Ertem.

MIHÁLY Tegnap reggel, mit tehettem, elmentem dolgozni. Reggel nyolckor anya és az öreg felment a körzeti rendőrhöz... Az békíteni próbálta őket, de szerencsére anya nem békült... Ott, a rendőrségen megegyeztek, hogy közös beleegyezéssel elválnak... Az öreg, az az állat, elkérte anyu gyűrűjét és fülbe-valóját, ott az őrsön, aztán visszament a falujába... Azóta se láttuk, remélem, csak a hurcolkodásnál találkozunk. Aztán mehet isten hírével, még az emléket is elfelejtjük.

MÁTÉ Szóval... elválnak?

MIHÁLY Miért? Te mást akarsz?

MÁTÉ Anyutól függ minden.

MIHÁLY Még véded azt a gazembert?! Aki megverte az anyánkat?! Hát hiányzott ez neki ötvenhat éves korára? Ennél még az apánk is jobb volt! Az legalább nem verte anyát.

MÁTÉ De! Megütötte, nem is egyszer. Te is tudod! MIHÁLY Lehet... Lehet, hogy megverte, de az apánk -volt! Ez csak egy jöttment gazember... Emlékezz! Én elleneztem anyánk második házasságát ... Mi több: izléstelennek tartottam, hogy az ő korában... Persze neked akkor is más volt a véleményed, rögtön igent mondtál, amikor anya bejelentette a szándékát. Így volt?

MÁTÉ Igen. Így volt. És most mi van anyuval?

MIHÁLY Délután, hazajövet a munkából, egyenest hozzá siettem. Együtt mentünk be először a házba, mert hogy addig félt, visszajön az öreg, és kezdődik minden előlről... A lakásra nem ismernél rá : szörnyen nézett ki. Anyának annyi ereje sem volt, hogy kisöpörjön, csak jött-ment a szobákban némán, szől-ni se bírt... Furnírolemezekkel beszögeltem a ki-vert ajtókat, ablakokat, aztán lelakatoltam a házat, a kaput... Tudod, ha az öreg újra jönne, s feltörnén a zárat, hogy bejusson a házba, az már magán-laksértésnek számítana, s ezért külön eljárást indítanak ellene, a garázdaságon és a testi fenytésen túl... Ezt a munkahelyemen mondták, ezért csináltam. Érted?

MÁTÉ Értelek. Nagyon okosan cselekedtél.

MIHÁLY Ne gúnyolódj!

MÁTÉ Nem gúnyolódom. Arról beszélj, hol van most anyu.

MIHÁLY Könnyű neked itélkezned innen Pestről! Nem tudom, te mit tettél volna a helyemben. Egye-lőre míg az öreg el nem hurcolkodik, Kovácséknál alszik anyja. Azt mondja, fél egyedül a házban len-ni. Tegnap este is Kovácséknál aludt, pedig én mondtam, hogy nyugodtan meglehet nálunk, nem zavar...

MÁTÉ Nem zavar?

MIHÁLY A kutya úristenit! Hát mit akarsz tőlem?! MÁTÉ Ne kiabálj, a feleséged alszik.

MIHÁLY Nagy okos! Te mit tettél volna a helyem-ben?

MÁTÉ Például azt, hogy nem hagyom magára anyát.

MIHÁLY És a beutalókkal mi lett volna? Tudod te, mennyit fizettem be?! Vesszen el az a rohadt pénz?! Különben, ha akarod tudni, maga anyja beszélt rá, hogy a történetek ellenére utazzunk el. Én megmondtam, csak egy szavába kerül, s otthon maradunk. De ő azt mondta, minek szalasztanátok el a lehetőséget, most már minden rendben van, majd én egyedül elintézek mindent: menjetek! Most miért hallgatsz? Különben is, mit csinálhattam volna otthon? Üljek anyánk szoknyáján, s várjak, hogy a gazember mikor hajlandó költözködni? Mert már csak az van hátra...

MÁTÉ Csak az van hátra?

MIHÁLY Igenis, csak az van hátra! Én minden tőlem telhető meg tettem... És remélem, hogy anyának is egy életre elment a kedve a férjhezmenéstől... Lehet, hogy nem kellett volna eljőnnöm ... Negyvenéves vagyok, s most megyek másodszer nyaral-ni... Mert az én életem nem állt másból, csak a munkából... Még sosem voltam a Balatonon, most végre elszántuk magunkat. Ezt mondtam volna le? A feleségem is, tudod, milyen nehezen lehet kimozdítani, annyira akarta, annyira készült erre az útra...

MÁTÉ Jól van, Misi, ne emészd magad.

MIHÁLY Csak kihoztad belőlem... Neked könnyű ! MÁTÉ Miért? MIHÁLY Híres ember vagy, becsavartad fél Európát... A feleségeddel mi van?

MÁTÉ Válsz.

MIHÁLY Váltok?! Hiszen fél éve sincs, hogy összeházasodtatok!

MÁTÉ Ez most nem tartozik ide. Az én dolgom. Különben is késő van, fekdüdjünk le.

MIHÁLY Várj még! Meg kell beszélünk, hogy mi lesz anyával.

MÁTÉ Hogyhogy mi lesz?

MIHÁLY Nem hagyhatjuk magára... Én arra gondoltam, ha te is egyetértesz vele, hogy be kellene költöznie a városba az öccséhez, Férihez. Fél év múlva nyugdíjba megy, aztán felszámolnánk mindent, s venne ott egy kis lakást... Legalább nem lenne egyedül. Vagy te mást gondolsz?

MÁTÉ Én nem gondolok semmire! Úgy beszélés anyuról, mintha már... Ötvenhat éves, még van rá ideje, hogy rendbe tegye az életét! Bizzuk rá! Később majd meglátjuk. Most az a legfontosabb, hogy meg-nyugodjon, összeszedje magát...

MIHÁLY Arra is gondoltam, mivel téged szeret job-

ban ... Ne, ne tiltakozz ... Mi lenne, ha feljönne hozzád?

MÁTÉ Nekem ez a nyomorult egyszobás lakásom van, a tiédben négy szoba van ! Arra nem gondoltál ...?

MIHÁLY Először is csak háromszobás a házam, és nincs is még kész. Aztán, te is tudod, hogy anyánk és a feleségem, tudod jól, nem bírják egymást.

MÁTÉ Egy percig se gondoltam komolyan, hogy anyu hozzátok költözzön!

MIHÁLY Ha elváltasz, ahogy monddod, elcserélhetnétek ezt a lakást nagyobbra, szebbre ..

MÁTÉ Nagyon szépen kérek, hagyjuk ezt most abba ...

Fáradt vagyok.

MIHÁLY Hát persze! Fáradt vagy! Mégis, mi az el-gondolásod?

MÁTÉ Az, hogy hazamegyek anyuhoz.

MIHÁLY Mikor?

MÁTÉ Azonnal.

MIHÁLY Örült vagy. Elmúlt éjjel, hova mennél? MÁTÉ

Reggel az első vonattal utazom.

MIHÁLY Felesleges, mondom, hogy minden rendben van otthon, csak az idődet vesztegeted.

MÁTÉ Akkor is utazom.

MIHÁLY Ahogy gondold. De tudod... De... MÁTÉ Jó

éjszakát! Itt alszom a konyhában.

MIHÁLY Mi holnap elutazunk ...

MÁTÉ Reggel még találkozunk, ha nem, a kulcsot dobjátok be az ajtón. Szervusz.

MIHÁLY Aludj jól, és ne nyugtalankodj ! Jó éjt! MÁTÉ

Neked is! Menjél már!

MIHÁLY Hoztunk egy kis szőlőt, körtét, saját termés, majd köstöld meg...

\* \* \*

MÁTÉ Egész éjjel nem aludtam, elrágtam három szem altatót, sajnos, három éve ezzel altatom el magam, de álom nem jött a szememre... Már hajnalodott, mikor végre elvesztettem az eszméletemet... Nem álmodtam semmit. Kilenc óra lehetett, mikor fel-ébredtem... Az első gondolatom anyu volt, és az, hogy a reggeli gyorsot lekéstem. Gyorsan összerámoltam a konyhában, feltettem a kávé... Misiék már ébren voltak, Misi a kocsiját mosta az ablak alatt, készülődtek a balatonra útra. Megreggeliztünk, alig váltottunk néhány szót... és nyomás hazulról. A pályaudvaron kiderült, hogy csak délben megy a legközelebbi gyors, megváltottam a jegyet, aztán ténferegni kezdtem a városban... Elintéztem néhány telefont, gondoltam, felhívom a feleségemet is, de később erről letettem... Minek avassam be a családi dolgainkba? Úgy sincs már semmi köztünk...

ANYA Tudtam, hogy Máté hazajön, egész nap csak őt vártam... Ő az én életem fénye, minden gyönyörűsége. Mihálynak a leghatározottabban megtiltottam, hogy hazaküldje Mátét, mégis éreztem, jönni fog, és vártam! Egész nap. Mihályék reggel elutaztak, menjetek csak, mondtam nekik, nem lesz semmi baj, meglátjátok, most már minden rendben lesz, a többi az én dolgom, nekem kell eligazítani az éle-temet. Az éjszakát Kovácséknál töltöttem, az asszony, Rózsika, lánykori barátném, a hálószobájukban vetett ágyat... Az egyik ágyban ők ketten, a másikban én... Hajnalban aludtam el, átgondoltam az életemet, elejétől végéig, volt időm rá... Folyton csak arra gondoltam, hol rontottam el... Mikor harminc év után elváltam a férjemtől? Mikor hat év magányosság után igent mondtam Farkas Gáspárnak, en-nek a szerencsétlen, bajoktól sújtott embernek? Nem találtam választ, csak forgolódtam az ágyban, és Mátéra gondoltam, hogy ő biztosan megmondja majd az igazat, hiszen ő a család legokosabb, legtehetségesebb gyermeke... Az én fiam! Reggel, mintha mi sem történt volna, elmentem dolgozni. A helyi Áfész boltot vezetem, két kislány tartozik hozzám... Kisírt szemmel fogadtak, hallották már persze, hogy mi történt az éjjel velem. Még én nyugtattam őket: ne sirjatok, nincsen semmi baj. Aztán jöttek a vásárlók, a részvétlátogatók, a kárörvendők, vegye-sen... Mindenki mondott néhány szót, többnyire vigasztaltak. Tartottam magamat, talán még moso-

lyogtam is... Borzasztó volt, azt hittem, sosem lesz vége a délelőttnek. Fél tizenkettőkor lettem rosszul, ekkor hozták Máté táviratát: „Útban vagyok, vigyázz magadra!” Ennyi volt a távirat. Bementem a raktárba, ráborultam a cukroszákokra, és zokogtam... Minden fájdalmat kiadtam magamból, fél óráig senki sem jött be hozzám, szerencsére. Vártam, vártam Mátét egész nap, s akkor mégis arra gondoltam, hogy nézek majd a szemébe?! Szégyelltem magamat. Mikor jól kiríttam magam, visszamentem a boltba. Már üres volt, ugyanis mi két időszakban dolgozunk, délelőtt és délután... A kislányok elmentek, egyedül voltam az üzletben... Arra az egy órára, ami ezután jött, nem emlékszem. Tettem, vettem, a polcokat rendeztettem, aztán elszántam magamat: bezártam a boltot. Kovácsékhoz nem akartam elmenni, haza meg... nem tudtam... Egyszerűen nem tudtam bemenni a saját házámba. Átmentem Misiékhez, meglocsoltam a virágokat, leengedtem a frízsidert, megettetem a papagájt, aztán a tyúkokat, ezt hagyták rám, és máris három óra volt, vissza kellett mennem a boltba, nyitni. A dél-után hamar elszaladt... Hat óra lehetett, mikor meghallottam az egyik vásárlótól: „Máté megérkezett, a helyi busszal jött...” A legszívesebben hazarohantam volna azonnal, de hát a kötelesség... Fél hétig van a nyitvatartás, így jön ki a munkaidőnk. Fél hét után néhány perccel már otthon voltam. Máté a kapu előtt állt, cigarettázott... Az arca, mint egy megtört barna virág... Sirni kezdtem. Máté rámkialtott: „Adja ide a kulcsot, és ne mondjon egy szót sem!” Másfél évtizede először magázott, akkor — régen — megegyeztünk, hogy tegezzük egy-mást... Kezdetben nekem szokatlan volt, aztán megszoktam. Fájt, hogy most magázott, ott a kapu előtt. Szó nélkül adtam át a kulcsokat... Máté fel-nyitott minden zárat, s két nap után ismét a házámban voltam... A malacok napok óta nem ettek, visitottak az ölben. Máté azt mondta: „Most meg-eticjük az állatokat!” Elkészítette a moslékot, csak néztem, kicsoda erő, nyugalom van az én fiamban. A verandán ültem, dermedten, mozdulatlanul. Máté visszajött, s azt mondta: „Éhes vagyok, mi lesz a kaja?” Ettől az erős hangtól magamhoz tértem. Nincs semmi — mondtam, én se ettem két nap óta. Máté felkiáltott: „Hogyhogy nincs semmi?! Krumpli van, liszt van, csinálunk egy jó felvert galuskalevest! Nyomás, krumplit hámozni, hagymát tisztítani... Kurva éhes vagyok!” És akkor főzni kezdtünk. Én jóformán csak segítettem neki... Mert Máté főzni is tud!

MÁTÉ Feladtam a táviratot, kiváltottam anyu gyógy-szereit, külföldiek, nem mindig kaphatók, most szerencsém volt... Már két hete magamnál hurcoltam a recepteket... Anyu a válás után roppant össze, nemcsak lelkiileg, fizikailag is... Először csak a lábával bajlódott, meg a derekával, az ízületei mentek tönkre. „Elfáradtam, a sok munka most bosszul-ja meg magát” — mondta akkor. Később a szívére panaszkodott, egyik orvostól a másikhoz járt... És marokszámra szedte a gyógyszereket. Ezek a külföldi gyógyszerek sokat javítottak rajta... Legalábbis azt mondta. Különben sosem volt kenyerre a panaszkodás... „A sok munka most bosszulja meg magát...” Bennem dobolt a mondata, mikor a Nyugati melletti presszóban egymás után ittam a kávékat, a vonat indulására várva... Anyu tanyán nőtt fel, nagy-apámnak hat hold földje volt, azon gazdálkodtak... Anyu volt a legidősebb, utána még két fiú és egy lány következett. Már tízéves korában férfimunkára fogták, kapált, aratott, a legnehezebb munkákat bízták rá... aztán tizennyolc éves korában jött apám, ő már túl volt az első házasságán, a felesége tüdő-bajban pusztult el, s bevitte anyut a faluba, és folytatódott az embertelen, kemény élet... Ha lehet, még rosszabbul, mint a tanyán... Mert apunak nem volt semmije, napszámba jártak, részaratást vállaltak, mindenfajta munkát, amiért pénzt adtak... Egy év múlva megszületett Misi, majd később jöttem én... És negyvenöt, de az ő életük, már ami a munkát illeti, nem sokat változott... Hajtottak ke-

gyetlenül. 60-ra meg is volt mindenünk : szép házunk, cserepes tanyánk, birtokunk, állatok — minden... Akkor már mi is dolgoztunk az iskola mellett, sokszor az iskola helyett. Mert apánk nem volt szívbajos ember: hajtotta magát kegyetlenül, de minket se kímélt... Es persze anyut a legkevésbé. A téész egyszerre agyoncsapott bennünket, illetve őket, mert mi, fiúk, akkorra már elmenekültünk otthonról... Apu éveig nem tért magához, magába roskadtan várta a csodát: hátha mindez csak gyerekrétra volt, s visszaadják a földet, és újra kezdődik minden előről... Mindennap kiment a birtokra, körbejárta, és esténként gyűlölködve szidta a jóistent, a rendszert... Anyu józanabbul mérte fel a helyzetet, elvégzett valami iskolát, negyvenen jóval túl volt már akkor, s így került az Áfészhez. Há-marosan boltvezetőt csináltak belőle, imádta a munkáját, talán azért. Apánk ekkor gyűlölte meg anyánkat, de még így, ebben a gyűlöletben is lelétek egy-más mellett még tíz évet... Csak anyu dolgozott, ő tartotta el apánkat, és bennünket is segített, ahol csak tudott... Elképesztő erővel tartotta magát egészen 1970-ig. Akkor váltak el... Csak jóval később tudtam meg, hogy az utolsó években apu verte anyut... Nekünk soha egyetlen szóval sem említet-te, hogy milyen nehéz volt az élete... Ha csak egy-szer is szól...

ANYA Minek beszéltem volna róla?! Hogy a ti életetek is megszorítsam? Csak arra vártam, hogy te elvégezd a főiskolát, lakásod legyen... Misiék már rendben voltak... Csak miattad türtem el apádat... Mikor már te is egyenesben voltál, akkor szántam el magamat... Gondoltam: most már én következem... Talán lesz még néhány nyugodt évem... Ezt gondoltam. Nem így történt, tévedtem. A vesztés egyedül én vagyok, ti nem tartoztok felelősséggel senkinek, semmivel szemben... Túl-élem... Majd ezt is túlélem, valahogy...

MIHÁLY Ott élünk egymás mellett... Én se tudtam semmiről. Igaz, eltávolodtunk egymástól... De ha szól! Miért nem beszélt?

ANYA Mert körülöttetek fagyos a levegő... Ha elmentem hozzátok, magam is megdermedtem... Nem, nem a feleséged miatt. Vele semmi bajom... Le-ültünk, néztük a tévét, s rendszerint egész este nem szóltatok hozzám... Mit tehettem mást, én is hallgattam.

MIHÁLY Napi tíz-tizenkét órás meló után...

ANYA Tudom, tudom. Azért mondom, ne vádold magad, én sem vádoltalak... Van egy fiad, az egyet-len unokám, miatta mentem el a legtöbbször... Mert látni akartam... Te meg, Máté, messze voltál... Nagyon messze.

MÁTÉ Hajszál híján lekéstem a vonatot, végigálltam az utat, a kétszáznegyven kilométert... Aztán a helyi járatú busszal tizenöt perc alatt hazaértem. Bújtam a kíváncsi tekintetek elől, de egy velem egykorú fiatalasszony mégis észrevett... Nem szabadulhattam, végig kellett hallgatnom a történeteket, Misi elbeszélése után most már másodszer... Nem a főutcán, a kertek alatt mentem haza... A kiskapu zárva volt, ott toporogtam egy ideig, majd átmentem Kovácsékhoz... És akkor Rózsika néni elkezdte me-gint előlről... Nem akartam anyuval Kovácséknál találkozni, visszamentem a házunkhoz, várakoztam... Emlékeztem. De hát ezt tettem a vonaton is, sőt egészen azóta, hogy Misiék megérkeztek... *A pillanat*, az élt bennem a legélesebben, amikor anyu bejelentette, hogy férjhez megy... Nálam történt, az elő-szobában, alig néhány perccel, hogy a vonattól hazajöttünk.

#### *Második visszajátszás*

MÁTÉ Megint felpakoltad az egész spájzot... Ezer-szer mondtam: mindenem van, semmire nincs szükségem...

ANYA Jól van na, ne dohogj már! Ilyen babot, nézd csak, ilyet nem kapsz Pesten. Hova tegyem? MÁTÉ Mi az a „rendkívüli”, amiről a leveledben ír

tál? Ki halt meg? Ki ment férjhez? Ki akasztotta fel magát?  
Kit csináltak fel?  
ANYA Kisfiam... Most rólam van szó... Hová tegyem a babot?  
MÁTÉ Tessék?!  
ANYA Arról van szó, édes gyermekem, hogy anyu férjhez megy... Mit szólsz hozzá?  
MÁTÉ Nem értem. Mit csinálsz?  
ANYA Mit nem értesz?! Férjhez megyek... Persze csak ha te is jóváhagyod... Csak akkor! Tőled függ minden. Szeretsz?  
MÁTÉ Szeretlek.  
ANYA Akkor beleegyezel?  
MÁTÉ Most viccelsz?  
ANYA Van egy ember, a szomszéd faluban él, nem ismered... A Takaréék Szövetkezet elnökségi ülésén ismerkedtünk meg... Te nem is tudtad, hogy elnökségi tag vagyok?  
MÁTÉ Nem tudtam.  
ANYA Szóval ott történt... Majd később elmesélem, hogyan... Csak azt mondd meg most: beleegyezel? MÁTÉ Természetesen.  
ANYA Biztos?  
MÁTÉ Természetesen.  
ANYA Tudtam... Misiék azt mondták, rám bízzák, döntsem 'el, hogy mit akarok... Ők nem mondanak semmit, mert ki tudja, mi lesz, hogyan lesz... De benned bízom, tudtam, hogy igent mondsz ... És ez most a legfontosabb, hogy te igent mondtál...  
MÁTÉ Ne sírj!  
ANYA Tudod, én annyit, de annyit szenvedtem a magánytól... Ez az ember rendesnek látszik ... MÁTÉ Ne sírj! Kérlek... ne!  
ANYA A telek, azok voltak a nehezek ... Arra ébredtem reggelként, hogy hull a hó... S tudtam, hogy nekem kell felsöpörni az udvart, a ház elejét... Én már nem vagyok a régi... Megöregedtem, elfáradtam. A házzal se bírok egyedül... És... ezt csak neked vallom be... esténként féltem. Hiába a tévé, a lemezjátszó... Egyszóval, féltem egyedül... Te meg... Nagyon messze voltál. Egyszer, úgy tíz óra lehetett, este, fiatal nő kopogtatott be hozzám... Szállást kért, meg egy kis pénzt, hogy a férje után tudjon menni Kazincbarcikára... Aadtam neki két-száz forintot, és elküldtem... Négy nap múlva ki-jött hozzám a rendőrség, fényképet mutattak: — igaz-e, hogy a nő nálam járt... Egyszóval körözött egyéniség volt, szélhámós. Akkor nagyon megijedtem: ki véd meg engem, ha egyszer rám támadnak? Tudod, a falu szélén lakunk, az utolsó ház a miénk... Egyszóval féltem... Már évek óta félek... En nem tudok egyedül élni! Most haragszol rám? Minden azért történt, egyszerűen képtelen vagyok a magányra. Haragszol?  
MÁTÉ Ugyan, anyu! Sőt! Örülök ... Igazán örülök. ANYA Igazán?  
MÁTÉ Igazán. És .most már tényleg ne sírj. Gyere, üljünk le.  
ANYA A táskámat ... add ide, légy szíves! Nézd csak ... Ezt a gyűrűt vette nekem. Szép?  
MÁTÉ Szóval már az eljegyzés is megvolt?  
ANYA Eljegyzés? A mi korunkban? Ezt a fülbevalót is ő vette, szép, igaz? Közel ötezer forintot költött rá...  
MÁTÉ És ezt csak most mondd?  
ANYA Igen... Mert ha te csak egy szóval is ... MÁTÉ Anyu! Te kész tények elé állítottál!  
ANYA Orát is akart venni... Meg aranyláncot... De mondtam: azt már vett nekem az én drága nagy-fiam... Látod, hordom. Ezt tőled kaptam...  
MÁTÉ Róla beszélj! Miféle ember?!  
ANYA Rendes. Úgyanolyan paraszt, mint mi. A téesz-ben dolgozik, zeteros. Nagyon szeretik ott... Lekádereztem.  
MÁTÉ Mit csináltál?  
ANYA Lekádereztem. Űgy, ahogy mondom... Utána-néztem, hogy milyen ember...  
MÁTÉ És?  
ANYA Mindenki a lehető legjobbat mondta róla... A felesége... igen, ez borzasztó ... fél éve felakasztotta magát.

MÁTÉ Miért?  
ANYA Valami gyógyíthatatlan betegségben szenvedett... Talán rák volt... vagy leukémia... Aztán ahogy fogyott az ereje... Nem tudta elviselni... Gáspár találta meg hajnalban, a nyári konyhában... MÁTÉ Milyen Gáspár?  
ANYA Farkas Gáspár... Így hívják.  
MÁTÉ Gyerekei vannak?  
ANYA Annak az embernek rajtam kívül nincs senkije... Mint a nádszál, olyan egyedül van. Se gyereke, senkije... A feleségének, a volt feleségének vannak csupán rokonai... Talán ezért is döntöttem mellette...  
MÁTÉ Miért? Volt más kérőd is?  
ANYA Ajjaj! De mennyi! De nekem egy se kellett. Máté! Te nem gondoltál még arra, hogy megházasodj?  
MÁTÉ Ezt utoljára tíz évvel ezelőtt kérdezted tőlem... S akkor is, most is azt mondom: nem! Emlékszel? Néhány éve azt mondtad: „Most már nem is tudom elképzelni, hogy nős legyél... Mert te...” — téged idézek — úgysem tudnál kitarítani egyetlen nő mellett se...” Ezt mondtad?  
ANYA Igen! Akkor ezt mondtam, de most másként gondolkodom... Szeretném, ha megnősülnél... Ha tőled is unokám lenne... Szeretném, ha boldog len-nél! Mondd, kedvesem, miért élsz te 'egyedül'? Mindened megvan, csak társad nincs...  
MÁTÉ Hagyjál engem... Nagyon szépen kérek, hagyjál engem. Róla beszélj!  
ANYA Gáspárról?  
MÁTÉ Róla.  
ANYA Tudod, olyan hízelkedős ... Állandóan a kezemet csókolja .. Törleszkedik... Olyan szerelmes-fajta.  
MÁTÉ Hozzád jár?  
ANYA Hát hová? De nehogy azt hidd, hogy van köztünk valami. Semmi. Esténként nézzük a tévét, az-tán ő hazabiciklizik ... Ennyi az egész.  
MÁTÉ Szereted?  
ANYA Szeretem.  
MÁTÉ Bocsáss meg, kedves... Megvetem az ágyadat, késő van.  
ANYA Várj! Még meg se nézted az ékszereket. MÁTÉ Szépek.  
ANYA Akkor felhúzhatom a gyűrűt?  
MÁTÉ Hüzd fel!  
ANYA A tied mellé ... Mert azért az a legkedvesebb nekem... Emlékszel, öt éve vetted, hogy legyen... Mert apád a váláskor azt is visszakérte... Ilyen volt a te drága jó apád...  
MÁTÉ Anyu! Nagyon szépen kérek, hagyd most őt. ANYA Még mindig szereted?  
MÁTÉ Az apám.  
ANYA Azt a tengernyi kint, szenvedést, azt sohasem tudom megbocsátani neki...  
MÁTÉ Fáradt vagyok, holnap dolgoznom kell... ANYA Valamit még nem mondtam el... Gáspár velem egydős... Ötvenhat éves, akárcsak én... Ebben a korban... Neveséges, igaz?  
MÁTÉ Nem! Ha szereted?!  
ANYA Igen. Most mit gondolsz rólam?  
MÁTÉ Mondtam már: örülök.  
ANYA Csak egy szavadba kerül, és én visszacsinállok mindent...  
MÁTÉ Nem!  
ANYA Jól van... Tudtam, reméltem, hogy te megér-tesz. Még valami! Gáspár szeretné, ha minél előbb összeházasodnánk...  
MÁTÉ Mi az akadály?  
ANYA Semmi! De én kérem tőled, ha csak az idő engedi, előbb nézd meg te is... Ismerkedjtek össze... Nem akarom, hogy az esküvőnkön találkozzatok először...  
MÁTÉ Rendben van.  
ANYA Két hét múlva haza tudnál jönni?  
MÁTÉ Persze! Mi lesz akkor?  
ANYA Tudod, van egy kis szőlője... Szüretelnénk... Jó lenne, ha ott lennénk...  
MÁTÉ Nincs akadály.

ANYA És ha akkor is azt mondod, hogy igen... Ér-tesz?  
Minden téled függ!  
MÁTÉ Rendben van, anyu. Ott leszek. De te már úgyis eldöntötted, s ez a lényeg.  
ANYA Igaz, én élek majd veled.  
MÁTÉ Feküdjünk le... Én itt alszom a konyhában... ANYA Van másik ágy is... Miért nem alszol a szobában?  
MÁTÉ Megyek, megvetem az ágycsapat. Pihend ki magadat. Holnap korán kelek... Nem akarok felébredni.  
ANYA Mit főztek, mire hazajössz?  
MÁTÉ Amit akarsz...

MÁTÉ Megzavart anyám bejelentése, váratlanul ért... Nem is tudom, mit éreztem az első percekben. Túl-ságosan rendeztetnek véltem az életét, elvált aputól, gondoltam, megnyugodott... Negyedévenként feljött hozzám, vagy én mentem haza, az utóbbi idő-ben többet voltunk együtt, mint bármikor korábban. Szerette a munkáját, őt is szerette a falu, közülük való volt, és ezt anyu sohasem tagadta meg. Minden évben üdülni ment, szakszervezeti beutalóval, igaz, csak idény előtt vagy idény után, az egyszemélyes beutalókat így adják. Egy-egy üdülése után még nálam töltött pár napot, ilyenkor rengeteget mesélt az élményeiről, emberekről, az ország különböző tájairól... A Duna-kanyarról, a badacsonyi hegyekről, a Balatonról... Ötvenhat éves korára — öt év alatt — beutazta az országot... Boldog voltam, hogy ezt is megérte... Azt hittem, ő is boldog.

ANYA Nem voltam boldog. Igaz, ezek a néhány hetes kiruccanások életet vittek a hétköznapi magányába... De ezek csak napok voltak... Elmenni jó volt, visszajönni — rettenetesen nehéz. Üres ház várt, hideg konyha... Napok teltek el, míg meg-szoktam újra az egyedülletet. Láttam Máté arcán a zavart, mikor bejelentettem a dolgot... Nagyon szégyelltem magam, vajon mit gondolhat rólam? Az-tán ő olyan kedves volt... Másnap elvitt a Vidám Parkba, neveltünk, játszottunk egész délután, este meg cirkuszban voltunk... Vasárnap, ahogy szoktam, a déli gyorssal utaztam vissza... Kikísért az állomásra, volt még egy fél óránk, beszélgettünk. Még egyszer megkérdeztem: beleegyezel? Akkor azt mondta: „Csak boldog légy, anyám.” Ekkor elsírtam magam... Teljesen váratlanul, nem is tudom, hogy miért... Máté átölelt, csitított... Már mozgott a vonat, mikor leugrott a lépcsőről... Integgettünk egymásnak. Fehér volt az arca, sápadt. Akkor úgy éreztem, nem mondott igazat, valójában nem helyesli a házasságunkat, csak elfogadja... Az úton aztán megnyugodtam. A nagyállomáson Gáspár várt... Rögön azt kérdezte: „Mit mondott a fiad?” Beleegyezett, mondtam én. „Mióta elmentél, nem találok a helyemet, éjszakánként nem aludtam, folyton rátok gondoltam.” Felszálltunk a buszra, fogtuk egymás kezét, hallgattunk. Egyszer csak azt mondja Gáspár: „Szeretem a fiadat... Mátét...”

MÁRIA Vasárnap délután, szeptember első vasárnapján, úgy fél három felé Máté feljött hozzánk. A konyhában mosogattam. Ádám, a fiam játszott, anyámék lepihentek... Egyszerűen rosszul lettem, mikor megláttam Mátét... A folyosói ablakon kopogtatott, intett, hogy engedjem be... Berohantam a fürdőszobába, megmostam az arcomat, pongyolába bújtam, megfésülködtem... Aztán... fél év elteltével ismét az arcomon éreztem a lehetőséget... Csókolóztunk, szóltanul, sokáig... A konyhába irányított, leültetett...

### Harmadik visszajátszás

MÁTÉ Hogy vagy?  
MÁRIA Hogy lennék? Most, hogy itt vagy, jól... MÁTÉ Régen voltam nálatok... Ne haragudj, hogy így váratlanul...  
MÁRIA Te sosem jössz rosszkor!  
MÁTÉ El tudnál jönni? Most, azonnal!

MÁRIA Azt ígértem Ádámnak, hogy elviszem moziba...  
MÁTÉ Akkor tárgytalan...  
MÁRIA De este... este ráérek... Történt valami? MÁTÉ Semmi különös... Eszembe jutottál, ennyi az egész.  
MÁRIA Ha akarsz, nem megyünk moziba.  
MÁTÉ Nem akarom. Ha egyszer megígérted... Egy gyereket sosem szabad becsapni.  
MÁRIA Akkor, mi legyen?  
MÁTÉ Találkozzunk mondjuk hétkor... Az jó? MÁRIA Jó. Nálad?  
MÁTÉ Nem. A Kakukokban. Ahol szoktunk.  
MÁRIA Ahogy akarsz.  
MÁTÉ Beszélni szeretnék veled. Fontos.

\*

MÁRIA Mint az első randevűnkkor, úgy készültem az esti találkozónkra. Hét éve ismerem Mátét, egy képzőművésznel futottunk össze, teljesen véletlenül... Akkor már külön éltem a férjemtől, egyedül voltam. Talán heten, ha lehetünk... A házigazda, Máté barátja, együtt végeztek a főiskolán, megmutatta a mű-termét, az új dolgait, furcsa, samott-téglából égetett szobrokat... Máté hosszú percekben nézte a különös vonalú szobrokat... Mindenki ráfigyelt: mit szól majd. Máté nem sietett a véleménynyilvánítással... Körbejárta s néha megérintette a szobrokat. Végre, mikor már valamennyien remegtünk az idegességtől, megszólalt: „Nem rosszak!” Abban a pillanatban meggyűlöltem és megszerettem... A legszívesebben felpofoztam volna... Olyan fölényvel vegyített erő, magabiztosság áradt belőle, hogy viszkedett a tenyerem... most, most felpofozom. Ekkor rám nézett hosszan, sokáig, majd megkérdezte: „Magának nem ez a véleménye?” A nézésétől teljesen megbénultam, csak némán ingattam a fejem, hogy igen, egyetértek, a szobrok jók, tetszenek... Máté mosolyogva nézte a kín-lódásomat, őrtjőten tud mosolyogni... Abban a pillanatban rájöttem, hogy ennek az embernek charizmája van, azaz természetfeletti, megmagyarázhatatlan sugárzása, varázsa... E mellett az ember mellett egy-szerűen nem lehet létezni — gondoltam —, ez mindenkit legyőz, elnyom... Egoцентриkus, zsaroló vadállat, az a típus, aki elől messzire kell menekülni... Félttem tőle, teljesen feleslegesen, mert az este folyamán egy szót sem szőtt többet hozzám, mintha ott sem lettem volna, keresztülnézett rajtam. Egy héti bírtam, utána megkérdeztem Editet, a szobrász feleségét, ugyanis egy tantestületben dolgoztunk, hogy... Szóval Mátéról kérdeztem... Milyen ember? Edit két kezébe fogta az arcomat, és szinte könnyörögve mondta: „Felejtst el... Azonnal felejtst el... Egy szörnyeteg, a legvadabb vízdöntő, akivel valaha is találkoztam... Tönkretesz, belepusztulsz, vigyázz, mindent megtesz, hogy belésszess, aztán, mint a kutyával, úgy fog bántani veled. Ismerem a nőügyeit... Gyűlölöm, és neked is azt javaslom...” Nem fogadtam meg Edit tanácsát, még aznap írtam Máténak... Mint egy romantikus gimnazista lány, Tatjánára leve-lével kezdtem: „En irok önnek, kell ennél több...” S három nap múlva Máté felhívott.

MÁTÉ Mikor Tamás, a barátom bemutatta Máriát, ott náluk... elképedtem: hát ilyen jelentéktelen nő is létezik a világon?! Éreztem, hogy egész este engem figyel, szándékosan nem vettem tudomást róla. Régi férfitrúkk : ettől mindig megvadulnak a nők. Most is bevált, tíz nap múlva megérkezett a levele... Émelyítően szirupos, csöpögős sorok... De azért tetszett. Előtte, ezt Máriának sohasem meséltem el, pár nappal a műteremlátogatás után együtt söröztem Tamással a Kassaiban. A negyedik korszó után megkérdeztem : „Te! Ki volt az a csaj nálatok? Tudod, az a szóke langaléta?” Tamás erősen rám nézett : „Azt hagyd ki, nem hozzád való, szerencsétlen asszony, vele ne játssz!” — mondta. Aztán mégis elmondta Mária történetét.

MÁRIA Az én történetem? Nincs abban semmi rend-kívüli. Az egyetlen második évében ismertem meg a férjemet, Dénest...  
○ is vidékről jött, akárcsak

Máté... Mégis micsoda különbség van kettőjük között... Dénes puha, befolyásolható egyéniség volt, a fővárosban teljesen elveszítette a talaját, Máté meg, mint a szikla: kemény, céltudatos, önpusztító és másokat romboló vadállat... Dénest én tartom egybe, Máté mellett viszont teljesen elveszítettem az egyéniségemet, mindent... Azt csinált velem, amit akart. Megalázott, nem egyszer, elküldött, nem egyszer, és én, felejtvé mindent, számtalanszor visszakönyörögtem magam hozzá. Dénes a gyerekek apja... Máté a szerelem volt az életemben. Most is szeretem... És várok rá, ostobán, bután várok rá, ostobán, bután várok, mert tudom, hogy úgysem jön többé!

MÁTÉ Tamástól tudtam meg, hogy Mária elvált aszszony, s hogy van egy gyereke, Ádám. A férjével együtt kezdtek az egyetemen, aztán a fiú harmadév-ben bedobta a törülközőt... Egyszerűen nem ment, nem bírta tovább. Akkor már megvolt a gyerekük, de Mária még ,nem adta fel. Elvégezte az egyetemet, közben a férje becsavarogta az 'egész országot, volt az minden, bányász, népművelő, újságkihordó ... Szerencsétlen, helyét nem találó ember, ennyit tudok róla. Aztán, ki tudja, hányadik próbálkozás után, Mária beadta a válópert... Két évre a válásuk után találkoztunk, Tamás műtermében ...

MÁRIA Az én szüleim egyszerű munkásemberek. Apám művezetőként ment nyugdíjba, anyám szövőnő volt... A Józsefvárosban lakunk, Pestnek talán a legcsúnyább negyedében. Két bátyám van, már mind a ketten nősék, ők is munkások. Utálok azt a bérházat, amelyben élünk... En vittem a legtöbbre a családban, tanárnő vagyok... A szüleim megdőbbsen, mikor kirúgtam Dénest, de nem bírtam már tovább ... Az utolsó években ivott is... és vert bennünket. A gyereket is. Változtatni kellett az életemen. Huszonhat éves voltam, mikor elváltam Dénestől... Ott álltam egy szál magam, egy gyerekkel, s a személyi igazolványomba beírták : elvált. Nem így képzeltem el az életemet, de nem tehettem mást... Azokról az évekről, míg Mátéval nem találkoztam, sokat tudnék mesélni... Egy elvált nő: szabad prédá. Volt egy fiú, még Máté előtt, nálam fiatalabb, aki „az életét adta volna értem”. Lefeküdtem vele, együtt jártunk, s aztán, mikor feleségül kért — mégis nemet mondtam. Nem szerettem. Egyszerűen nem tudtam elképzelni, hogy mi együtt... Ekkor jött Máté, a szerencsémre ... Vagy talán inkább a szerencsétlenségem-re?!

MÁTÉ Mire Mária megérkezett a Kakukba, már volt bennem. Na persze csak úgy módjával... Nem szoktam inni... De akkor délután, míg rá vártam, mit tehettem mást: ittam. Bort.

#### Negyedik visszajátszás

MÁTÉ Ádám?

MÁRIA Lefektettem... Kicsit nyugós volt, nem szokta meg, hogy vasárnap este eljövök otthonról... MÁTÉ Csak néhány percre zavarlak. Ez szemrehányás? MÁRIA Miért beszélsz így?! Tudod jól, hogy ilyenkor megbénulok. Ezt akarod?

MÁTÉ Nem. Egészen másért hívtalak. Miért nézel így rám? Semmi különös, amit mondani akarok, semmi különös...

MÁRIA Sosem tudom, mikor beszélsz komolyan. MÁTÉ Egyszer említetted, talán tavaly, hogy szeretnél tőlem gyereket... Igaz?

MÁRIA Három éve volt... Kisebb-nagyobb megszakításokkal hat éve járunk egymással...

MÁTÉ Hat éve?

MÁRIA Múlt két napja... De ez — „nem számonkérés ... !” Tudom, hiszen te mondtad el, ez alatt a hat év alatt nem én voltam az egyetlen nő az életben...

MÁTÉ Most is van szeretőd.

MÁRIA Minden külföldi utadról egy nagy szerelem ígézetében térsz vissza. Akkor mire kellek?

MÁTÉ Gyereket szeretnék tőled!

MÁRIA Nem igaz. Megint játszol.

MÁTÉ Látod, most az egyszer tévedsz. Kivételesen komolyan beszéllek: gyereket szeretnék tőled! Érthető?

MÁRIA Ittál.

MÁTÉ Nem annyit, hogy ne vállaljam a felelősséget azért, amit mondok.

MÁRIA Hogy gondolod?

MÁTÉ Akarod vagy nem akarod?

MÁRIA Zsarolsz, megint zsarolsz. Tudod, hogy csak egyetlen szavadra kerül...

MÁTÉ De nem veszlek el feleségül. Rendben? MÁRIA

„Nem tudok mással élni!” Jól idézlek? MÁTÉ Nem tudok. Valóban nem.

MÁRIA Miért nem bízol másokban is?

MÁTÉ Utálok, mikor pszichológizálsz! Egyszerűen nem tudok, és kész. Nem elég ennyi?

MÁRIA Az egyéniségedet félted? A művészetedet? Sohasem szóltam bele a dolgaidda ...

MÁTÉ Egyszer azt mondtad, tehetségtelen vagyok. MÁRIA Ez nem igaz. Egyszerűen nem tetszett két ké-

ped... Azok az érzelmes, hamis dolgaidd ... „Lány rózsákkal.” És ,a másik: „Lány a dáliaerdőben...” MÁTÉ

Mert nem hozzád szóltak?!

MÁRIA Mert rosszak voltak! Azok a képek, igen, azok hazugok voltak... Nem illettek hozzád...

MÁTÉ Ugyan ! Azokat is meg kellett festenem. Válla-lom őket ma is.

MÁRIA Mit akarsz tőlem?

MÁTÉ Mondtam már!

MÁRIA Ennyi az egész?

MÁTÉ Nem elég?

MÁRIA örülnék, ha elmondanád, mi történt veled. MÁTÉ Semmi különös.

MÁRIA Akkor honnan ez a... ez a hirtelen nekibuzdulás?

MÁTÉ Vedd úgy, hogy tárgyaltan.

MÁRIA Máté?!

MÁTÉ Rossz vicc! Vedd úgy, és felejtse el! Engem is!

MÁRIA Sem előtte, sem utána soha olyan kedves nem volt Máté, mint azon a szeptemberi éjszakán. Ahogy nézett, ahogy lehuny szemmel kereste a számat... ahogy átölelt... Elfelejtettem minden gonoszságát, hat év minden megaláztatását... Mert nem volt könnyű mellette élni... Elviselni az eltűnéseit, az alkalmi szeretőit — nem volt könnyű. Volt olyan év, hogy mindössze kétszer találkoztunk. És én mindig vártam rá... Megpróbáltam elfelejteni, egyszerűen nem ment, pedig próbálkoztam ... Aztán mikor néha előjött a hónapok távolságából, úgy éreztem, megér-te, hogy várok rá... Azon az éjszakán, talán mert mind a ketten annyira akartuk: megfogtam. Nem gondoltam másra, csak hogy végre adjak én is valamit magamból neki, mert különben soha senkitől nem fogadott el semmit... A büszke emberek legrosszabb fajtájából való...

MÁTÉ Ahogy ígértem anyunak, igaz, nem két hét múlva, de szeptember végén hazamentem Farkas Gáspár szüretjére, hogy személyesen is találkozzam vele még az esküvő előtt. A szülő leszedését miattam halasztották el, kétszer is... Mint a legtöbb esetben, most is pénteken este érkeztem. A szüret szombatra volt tervezve. Anyu összevissza csókolt : az első pillantásra feltűnt nekem, hogy mennyit változott az elmúlt hetek alatt — valósággal megfiatalodott, sugárzóan szép volt, mint egykor, kamaszkorom idején... „Szerelmes” — gondoltam, s elcsodálkoztam, ahogy kimondtam magamban a szót: „Szerelmes.” Különös érzés volt. Kettesben vacsoráztunk a verandán, aztán átmentünk Mihályékhoz ... A bátyám, mint mindig, szótlan volt, a felesége, akárcsak egy árnyék, jött-ment a házban... Csak Mihály nagy-fia, a húszéves kis-Misi mosolygott néha rám... A tévészés közben, mert Mihályéknál másról nem lehet szó, mikor mind-két szülő kint volt valahol, kis-Misi odasúgta : „Te, van egy titkom... Csak neked mondom el...” Mi van, öcsém, szerelmes vagy? — kérdeztem. „A! Egészen másról van szó... Majd holnap a szüreten el-mondom, jó?” Nem tudta folytatni, mert bejött Mihály. „Menj a szobádba — mondta a fiának —, el-múlt tíz óra, ideje, hogy lefeküdj!” Kis-Misi megrántotta a vállát — valahogy azt jelezte ezzel — látod,

ilyenek az én szüleim, aztán elbűcsűzött tőlünk, ment lefeküdni. Tizenegy óra tájban mi is hazamentünk, és másnap, a szüreten már nem volt alkalmunk beszélgetni... Csak később tudtam meg a „titkát” — jóval később, karácsonykor, anyu esküvője előtt két nappal.

ANYA Egmásba karolva mentünk hazafelé, mint két szerelmes. Máté mókázott, jókedvünk volt. Már messziről láttam, hogy a kapunk előtt egy férfi áll. Far-kas Gáspár volt, ott toporgott a biciklijé mellett. Hát te? — kérdeztem — , minek jöttél? „Nem bírtam ki-várni a holnapot, hogy megérkezett-e Máté — mondta —, azt akartam csak megtudni.” Nézetem, ahogy a két férfi kezet fogott egymással. Gáspár átölelte, megcsókolta Mátét: „Ilyennek képzeltelek” — csak ennyit tudott kinyögni. Máté meg: „Na, menjünk már beljebb, ha már így jött ki a lépés...” Remegett a kezem, ahogy a kulccsal babráltam... A verandán ültünk le. Sört hoztam, ittak, csak ők ketten... Én hallgattam, vártam.

MÁTÉ „Itt van!” — sügta anyu, mikor meglátta Far-kas Gáspár a villanylámpa alatt. „Eljött, látni akart!” Az első látásra Farkas Gáspár teljesen jelentéktelen embernek tűnt... Alacsony volt, zömök, kalapot hordott, és kék szeme volt... Olyan vizenyős kék szeme. Az első gondolatom az volt: Hát ebbe az emberbe szeretett bele anyám?! Ittuk a söröket, s az ember egyfolytában mentegetőzött, hogy ne haragudjak a váratlan látogatásért, de ő már napok óta nyugtalan : jövők, nem jövők... és így tovább... Az-tán megkérdezte: „Na és, mit szólna az egészhez, Máté?” Legyenek boldogok, feleltem, s az álmodástól már-már lecsúsztam a székről. „Akkor holnap találkozunk?” — bűcsűzött. Holnap, persze, holnap, a szüreten... Alig bírtam már tartani magamat a fáradságtól... Anyu kísérté ki a kapuhoz Farkas Gáspárt... Nagyon sokára jött vissza... Legalábbis nekem akkor úgy tűnt... De ahogy visszajött... Nagyon szép volt... És kedves... Sör volt a kezemben, elvette...

#### Ötödik visszajátszás

ANYA Ne igyál már többet!

MÁTÉ Miért? Nincs több?! Majd akkor holnap veszünk! Tessék, itt van ötszáz forint... Elég lesz? ANYA Tedd el!

MÁTÉ Ki ez az ember?

ANYA Hiszen már mindent tudsz róla.

MÁTÉ Ki ez az ember?!

ANYA Sokat ittál... Rendes, hidd el nekem... és nagyon szeret téged.

MÁTÉ Apával mi van?

ANYA Mi lenne?

MÁTÉ Mikor láttad utoljára?

ANYA Két hete... Bent volt a boltban... Tarhonyát vett és cikóriát... Köszöntem neki, nem fogadta. MÁTÉ Gyűlölöd?

ANYA Feküdjünk le.

MÁTÉ Gyűlölöd?

ANYA Semmit nem érzek iránta... Ő akarta, hogy így legyen.

MÁTÉ Én szeretem.

ANYA Hát akkor menj el hozzá ! Tudod, hol lakik?! MÁTÉ Anya! Ne haragudj rám!

ANYA Nem haragszom! Megyek, megvetem az ágyadat... Ne igyál többet... A kishálóban alszol. És ha nem akarsz, nem kell eljőnnöd a szüretre! Nem erőszak!

MÁTÉ Aludjunk.

\* \* \*

MIHÁLY Szombaton az én kocsimon mentünk át a szomszéd községbe, Farkas Gáspárhoz. Nem először tettem meg az utat, anyát és Farkas Gáspárt nem először szállítottam oda-vissza... Máté, mint a rongy, aludt az ülésen, az alig tíz kilométeres úton végig. Farkas Gáspár természetesen pálinkával fogadott bennünket... Én egy kortyot se ittam, mondtam, kocsival vagyok, annál inkább Máté ... Régen tudom, hogy

iszik... A pálinkától egy pillanat alatt magához tért. Sistergett, villogott...

MÁTÉ Nem igaz! Nem iszom! Nem vagyok alkoholista... Ezt csak szeretnéd! Mert így könnyen megmagyarázhatnád, hogy ezzel szemben a te „józan életed”... Hát nem! Ezt az örömet nem szerzem meg neked! Farkas Gáspár pálinkáját természetesen elfogadtam... De ettől még nem dőlt össze a világ... Eszrevettem, hogy csak engem figyelsz egész nap!

MIHÁLY Máté megnézte a házat... Azt a néhány koszos baromfit, meg a hizókat, mindent agyba-föbe dicsért... Mikor indultunk ki a szőlőbe... megsértett. Nem száll be az autómba, mondta, ő a lovas szekérral jön. Merthogy az is volt, Farkas Gáspár bérelt erre az alkalomra egy stráfkocsit ... Máté hajtotta a girhes lovakat a földüton, nevetnem kellett, ott mentem utánuk, olyan ideetlenül tartotta a gyeplősárakat... Arra gondoltam, mikor volt ennek a szerencsétlennek utoljára gyeplő a kezében. Hűsz éve? Huszonöt? De ő mindezzel nem törődött. Már kora reggel tele volt alkohollal, s egész nap csak hülyéskedett jobbra-balra... Farkas Gáspár meg itatta, itatta...

MÁTÉ Eetem egyik legboldogabb napja volt. A szőlőt már délre lekapkodtuk ... Ott szalonnáztunk a diófa alatt, ismeretlenekkel barátkoztam, fiatalokkal, idősebb parasztemberekkel . . . Az asszonyok, köztük anyu is, hazamentek vacsorát főzni... Kifogtuk a szekérből az egyik lovat, és lovagoltam egyet... Hűsz éve, talán több is, nem ültem lovon... Teljesen józan voltam... Persze, tudtam, hogy mindez nem tetszik Mihálynak. Lehet, hogy ezért csináltam az egészet?!

MIHÁLY Őt órára készen voltunk a szürettel. Ledaráltuk, kipréseltük az összes szőlőt... Anya, mintha csak otthon lett volna, úgy mozgott a házban... Irányította a főzést, de a szeme állandóan rajtunk volt... Ezt ide, , azt oda... Ezt a kis ezerjót külön hordóba szűrjétek... A hazait eltesszük télire, fűzzétek fel... Hogyhogy nem tudjátok, hol a zsinég?! Mindjárt hozom! Máté meg? Jóformán semmit se csinált. Csókolgatta a lovat, melyet délután meglovagolt... Gondoltam: újabb téma egy következő képéhez : „A ló és a megtért fiú” — mert Máté minden egyes képéhez a mi életünket használta fel... Egyszer belőlünk él, mióta festő lett... Én külön-ben nem sokra tartom a képeit... Ha lenne tehetségem, olyanokat én is tudnék festeni . . .

MÁTÉ Eltelt a nap, megvacsoráztunk, s egyszerre csak azon vettem észre magam, hogy ismét Mihály kocsijában ülök anyuval. Egész a kapuig vittek bennünket, de ezúttal nem hívtak tévén : gyorsan bűcsűzkodtak: majd holnap! Hát persze, gondoltam magamban — majd holnap. És megint csak a verandán ültünk anyuval.

#### Hatodik visszajátszás

ANYA Fáradt vagy?

MÁTÉ Egyáltalán nem.

ANYA Ide nézz! Dagadtak a lábaim. Úgy izgultam, hogy valami baj lesz. Ízlett a főztöm?

MÁTÉ Mitől féltél?

ANYA Isten tudja. Na mit szólna, milyen ember? MÁTÉ Rendesen látszik...

ANYA Szóval, azt monddod...?

MÁTÉ Persze.

ANYA Kicsit félek.

MÁTÉ Mitől?

ANYA Tudod, az én koromban...

MÁTÉ Mit akarsz? Fialább vagy mindnyájunknál. ANYA

Csak a lábaim... Nagyon fájnak... Meg a derekam is.

MÁTÉ Kicsit túlszaladgáltad magad.

ANYA És te?

MÁTÉ Tessék?

ANYA Jól érezted magad?

MÁTÉ Igen.

ANYA Most mi a baj ? Miért hallgatsz?

MÁTÉ Szeretnék mondani valamit.

ANYA Tessék !

MÁTÉ Mit szólnál hozzá, ha lenne még egy unokád?!



ANYA Máté?! Jól értem?!  
 MÁTÉ Tőlem, na?!  
 ANYA Mindig erre vágytam!  
 MÁTÉ Még nem biztos, ne éld bele magad.  
 ANYA A lány? Ismerem?  
 MÁTÉ Asszony!  
 ANYA Asszony?! Elvált? Özvegy?  
 MÁTÉ Van egy kisfia... Hétéves, talán nyolc... Látod, milyen hülye vagyok?... Nem is tudom... Különben elvált. Baj?  
 ANYA Az a fontos, hogy téged szeressen!  
 MÁTÉ Szeret. De ilyenkor mást is szoktál mondani.  
 Na, tessék! Mondd! Ahogy ilyenkor szoktad! ANYA Hogy engem is szeressen egy kicsit, hogy ne nézzen le, mert én csak egy egyszerű...  
 MÁTÉ ... parasztasszony vagyok.  
 ANYA Hát nem?  
 MÁTÉ Drága vagy.  
 ANYA Mesélj róla!  
 MÁTÉ Semmi különös. Pesti lány. Tanárnő, általános iskolában tanít. A szülei egyszerű emberek. S van egy gyereke...  
 ANYA Ezt már mondtad...  
 MÁTÉ Mire vagy még kíváncsi?  
 ANYA Azt mondd meg, de őszintén...  
 MÁTÉ Mit?  
 ANYA Szereted?  
 MÁTÉ Nem!  
 ANYA Boldogtalan gyermek.  
 MÁTÉ Nem vagyok boldogtalan.  
 ANYA Akkor... Miért csinálod?  
 MÁTÉ Mert szeretlek... Egyedül csak téged szeretlek a világon. Nekem senkim sincs, csak te... Ha meghalsz, én is elpusztulok...  
 ANYA Boldogtalan gyermek.  
 MÁTÉ Ne félj tőlem... Szeretlek!  
 ANYA Én is téged.  
 MÁTÉ Szeretlek. Senkim sincs rajtad kívül... Ne lökj el... Szeretlek, szeretlek, szeretlek... Érted teszem. Miattad!  
 ANYA Holnapra kialszod magad ! Sokat ittál! Jó éj-szakát!  
 MÁTÉ Jó éjszakát!

## II. rész

MÁRIA Az első terhességem — Mátétól — spontán abortusszal végződött...  
 MÁTÉ Nem volt terhesség. Csak te hitted ! Énnekem is bemagaráztad!  
 MÁRIA Terhesség volt... én tudom. Október közepén, nem volt miért tovább várni, be kellett vallanom, hogy elsőre nem sikerült... Próbáljuk meg még egyszer... Máté őrvongott, azt mondta, hogy meggondolta... November elején megint teherbe estem tőle... Decemberben újra elutazott... Ezúttal Varsóba... Az utazás előtt néhány órával még együtt ültünk a Vörösmarty téri Zserbóban ... Csak ekkor beszélt először az édesanyja házasságáról. Meglepődtem: nagyon keveset tudtam az anyjáról, csak annyit, hogy Máté rajongásig szereti... Nekem, mint nőnek, ez kicsit szokatlan volt... Különben se találkoztam addig az anyjával, Máté erre nagyon vigyázott... Egyszer, mikor kértem, hogy szeretném megismerni az anyját, ennyit mondott: „Annak is el-jön majd az ideje. Semmi értelme, hogy a nőgyeimmel zavarjam.” Szó szerint így mondta: „nőgyeim”. Én is az voltam...  
 MÁTÉ Ültünk a Zserbóban, s azon gondolkodtam, hogyan mondjam meg ennek a nőnek, hogy én igazán sosem szerettem, most se, hogy második gyermekemet hordja a hasában... Igen, akkor már nem akartam tőle semmit...

### Hetedik visszajátszás

MÁRIA Tulajdonképpen mi az, ahová most mész? MÁTÉ Szervező munka! A jövő évi művész-cseretáborozást beszéljük meg...  
 MÁRIA S pont neked kell menned?

MÁTÉ Tehetek róla?! Én beszélek egyedül oroszul az egész brancsban.  
 MÁRIA Mikor jössz vissza?  
 MÁTÉ Anyu esküvőjére itthon leszek. Karácsonyra. MÁRIA Jól hallom? Anyád ismét férjhez megy? MÁTÉ Nem mondtam?  
 MÁRIA Nem.  
 MÁTÉ Különben nincs ebben semmi érdekes !  
 MÁRIA Szólhattál volna...  
 MÁTÉ Miről?  
 MÁRIA Az egészről ... Vagy úgy gondolod, hogy én... MÁTÉ Hülyeség az egész...  
 MÁRIA Nem értelek!  
 MÁTÉ Mit kell ezen érteni?! Anyu férjhez megy és kész. Gondolom, inkább magunkról kellene beszél-ni...  
 MÁRIA Hát... tessék... mondjad!  
 MÁTÉ Te... És most ne haragudj meg rám... Azt gondolom, ne tartsuk meg a gyereket. Most ne. MÁRIA Meggondoltad magad?  
 MÁTÉ Nem 'meg... csak gondolkoztam. Például hogyan élnék?  
 MÁRIA Ezt hogy érted?  
 MÁTÉ Nagyon is jól érted. A szüleidnek szóltál már a dologról?  
 MÁRIA Nem.  
 MÁTÉ Na látod. Érdekes lenne tudni, hogy mit szólnának hozzá... Hogy ismét szülsz... Haza. És a fi-ad, Adám, az mit szólna? Felőtt férfi...  
 MÁRIA Mit akarsz?  
 MÁTÉ Mondtam már... Ezt a gyereket nem szabad megtartanunk.  
 MÁRIA Arra te nem is gondoltál, hogy együtt... Na nem most... Később... Együtt is élhetnénk, nem?  
 MÁTÉ Én nem tudok mással élni, ezt nagyon jól tudod. S az én lakásom kicsi ahhoz...  
 MÁRIA Elcserélhetnénk.  
 MÁTÉ Mire?  
 MÁRIA Más is így kezdte.  
 MÁTÉ Nekem anyám vette... illetve... közösen vettük azt a lakást, ketten kínlódtuk össze, hosszú éve-ken át...  
 MÁRIA Na és?  
 MÁTÉ Mit: „na és”  
 MÁRIA Azért még elcserélhetjük ... Ne félj ! Nekem is van pénzem, olyan lakást keresünk, ami neked is megfelel... Leválasztható, külön műteremrész-szel... Ha akarsz, napokig, sőt hónapokig nem találkozunk egymással... Ha csak ettől félsz, felesleges. Nem leszek a terhedre.  
 MÁTÉ Örültségeket beszélsz! Tudod, mi pénz ez? MÁRIA Te ne foglalkozz ezzel... A bátyáimmal már megbeszéltem: segíteni fognak.  
 MÁTÉ Nekem van lakásom. Nem akarom! Nincs szükségem senkinek a segítségére. Hány óra van? Mind-járt megy a busz.  
 MÁRIA Van még idő. Világos választ kérek!  
 MÁTÉ Mire?  
 MÁRIA Hogy mit akarsz. Így nem hagyhatok itt. Döntened kell!  
 MÁTÉ Miről?  
 MÁRIA Akarod, hogy szüljek neked... Vagy nem akarod?  
 MÁTÉ Nem akarom.  
 MÁRIA Akkor is megszülöm a fiunkat... Hiszen arra vágyasz?!  
 MÁTÉ Az istenit! Értsd már meg! Nem akarom, hogy felelőtlen kalandokba vigyelek ...  
 MÁRIA A lakáscserére gondolsz? Az nem olyan sürgős. Csak azt kell elfogadnod, ami neked is igazán megfelelő. A szüleimmel ne törődj, ők úgyis azt teszik, amit én akarok. Dénessel is a konyhában éltünk... Nem ezen múltott...  
 MÁTÉ Hány óra van?  
 MÁRIA Nem mindegy?  
 MÁTÉ Elmegy a gép.  
 MÁRIA Bizz rám mindent... Mire hazajössz... MÁTÉ Az isten verje meg! Hát nem veszed tudomásul, hogy én igazán nem akarom...  
 MÁRIA Akkor mit akarsz?  
 MÁTÉ Semmit.

MÁRIA .Menjek el orvoshoz?  
MÁTÉ Természetesen! Fizetem.  
MÁRIA Én se gondoltam ingyen.  
MÁTÉ Akkor megegyeztünk?  
MÁRIA Meg! Utazz nyugodtan, és szervezz jól! Ne nyugtalanodj ... minden rendben lesz.  
MÁTÉ Keserű vagy.  
MÁRIA Dehogy! Tombolok a vidámságtól. Főúr! Még két konyakot!  
MÁTÉ Elment az eszed!  
MÁRIA Vigyázz, Máté, vigyázz! Amit most teszel, kegyetlenebb, mint amit az inkvizítorok tettek a középkorban. Te most gyilkolsz! Hideg fejjel, ép ész-szel, teljes tudatod birtokában: gyilkolsz! Tisztában vagy ezzel?  
MÁTÉ Természetesen. Megyünk?  
MÁRIA Maradok. Te elmehetsz, ne zavartasd magad. MÁTÉ Nem kísérsz ki a repülőtérré?  
MÁRIA Nem mindegy neked? Kedves, szép gyilkos férjem?  
MÁTÉ Ahogy gondold.  
MÁRIA És ha egy szép szeretőre találsz, természetesen most se hagyd ki... A lengyel nők, azt mondják — örjítőek!  
MÁTÉ Kedves tőled ez a nagyvonalúság...  
MÁRIA Mert te még lahhoz is gyáva vagy, hogy itthon tartsd a szeretőt magadnak. Esetleg kényelmetlen helyzeteket teremtsz...  
MÁTÉ Menj a francba! Utállak, undorodom tőled! MÁRIA Én is ... Most jó?  
MÁTÉ Most? Nagyon jó! Végre látom az igazi arcodat!  
MÁRIA Isten veled! Repülj jól! Te, amilyen szerencsés vagy — még lezuhanni se tudsz!  
MÁTÉ Nem fogok lezuhanni! A kedvedért — nem vállalom.  
MÁRIA Menjél már! Tűnj el!

\*\*\*

MÁTÉ Karácsony előtt néhány nappal jöttem vissza Varsóból... A kaland ezúttal elmaradt, bevallom, csak rajtam múlt... A tolmácsnőm; Ewa, már az első napokban belém habarodott... Az a típusú nő, aki elől messze futok: sznob, okos és nagyon szép... Hogy honnan, máig sem értem, az egész „életművem” ismerte, a „korszakaimat” ... stb. Mikor elmondta, hogy benne anyai ágon magyar nemesi vér csörgedez, s kedvenc sportja a lovaglás — hajszál híján felpofoztam. Végül, a tiznapos ott-tartózkodásom utolsó napjaiban már én kísértem őt, s nem fordítva... Nevetséges volt! A repülőtérré is kikísért, s megígérte, hogy hamarosan Magyarországra jön... Az itthoni reptéren viszont Mária várt. Meg-lepődtem: „Honnan tudtad, hogy ma érkezem? Senkinek sem szóltam!” „Titok — mondta ő —, éreztem, hogy ma kell megérkezned, ennyi az egész, intuíció.”  
MÁRIA Intuícióról szó sem volt... Az utolsó három napban minden varsói géphez kimentem... Gondoltam, egyszer csak megérkezik. És így történt...  
MÁTÉ Busszal jöttünk be a Vörösmarty térre, s ugyan-ott folytattuk, ahol az utazás előtt abba hagytuk. A Zserbóba mentünk.

#### *Nyolcadik visszajátszás*

MÁTÉ Nos? Mi az a fontos, amit mondani akartál? MÁRIA Ne légy türelmetlen. Minden rendben volt? MÁTÉ Oké!  
MÁRIA Jönnek a fiatal lengyel festők hazánkba? MÁTÉ Voltál orvosnál?  
MÁRIA Minek?  
MÁTÉ örült vagy?!

MÁRIA Úgy döntöttem, hogy megtartom. Ha neked nem kell — kell nekem! Az utolsó időpont, elmúltam harminc, amikor még szülni tudok. És én akarom, hogy ez a gyerek megszülessen.  
MÁTÉ Nem erről volt szó... Nem ebben egyeztünk meg!

MÁRIA Valóban. Hogy elvetetem ... Csakhogy én nem tudtam megtenni. Különben ne aggódj, otthon is mindent tudnak, s nem ellenzik. Ha te nem vállalod az apaságot, majd valamelyik bátyám adoptálja a gyereket. Nem ügy.  
MÁTÉ Ezt jól kifundáltad ... De van még idő! Kérlek, menj el orvoshoz!  
MÁRIA Voltam. Makkegészséges vagyok, a gyerek is. MÁTÉ Kérlek!  
MÁRIA Nem megyek!  
MÁTÉ A Pillangókisasszony szerepét játszod? Ismersz! Tudod, hogy most hónapokig, talán évekig nem fogunk találkozni?! Ismersz!  
MÁRIA Ismerlek. Na és?  
MÁTÉ Komolyan örült vagy.  
MÁRIA Hát képes lennél megölni a gyereket? Harmincöt éves vagy, gondolkozzál! Utolsó pillanatot, hogy felnevelj.  
MÁTÉ Nekem más dolgom van, nem a gyerekevelés! MÁRIA Tudod, milyen édes egy bébi? Ahogy naponta, a kezed alatt növekszik. Honnan is tudnád?! MÁTÉ Utoljára kérlek...  
MÁRIA Nem.  
MÁTÉ Nem akarok gyereket fürdetni ...  
MÁRIA Biztos?  
MÁTÉ Egészen biztos.  
MÁRIA A gyereket megtartom, akárhogy is döntesz — megtartom.  
MÁTÉ Mária!  
MÁRIA Késő! És most döntés előtt állsz: anyuék ott-hon várnak, végre szeretnének személyesen is meg-ismerni, a gyermekem apját... Vagy felállsz és el-mész, s öt év múlva — lásd Cso-cso-szán — újra találkozunk. De akkor az a gyerek már nem lesz a tiéd, csak az enyém.  
MÁTÉ Zsarolsz?  
MÁRIA Válassz!  
MÁTÉ Felmegyek hozzátok.  
MÁRIA A leves már az asztalon van... Siessünk, ne-hogy elhűljön!

\*\*\*

MÁTÉ Valóban, a leves már az asztalon volt... S mindenki csak ránk várt, ennyire bíztak Mária érvelésében. Ott volt a két bátyja, feleségestül, millió gyerekekkel, meg az apja, anyja, nagyszülei ... Óriási ünneplés volt a tiszteletemre, hogy méltóztattam végre átlépni a küszöböt... A kezdeti elfogódottság (zavar?! ) után kezdtem feloldódni ebben a nagy családi banzájban ... Nálunk szokatlan az ilyesmi. Az meg végképp megnyugtató, hogy senki nem kérdezte, mi a tervünk, az elképzelésünk a továbbiakat, a jövőnket illetően... Nem, erről egy kukk nem esett... Csak zabáltunk és itunk.

MÁRIA A két bátyám összes gyereke, hatan, Máté-nak rohantak, új, ismeretlen játszótársat kerestek benne. Ádámról nem is beszélve ... És Máté állta az ostromot, mindegyikhez volt egy-két kedves szava, mozdulata... Láttam, titokban többször Ádámot figyelte... Vajon mit tud az egészről? Persze, a gyerek akkor még semmit nem tudott... Hiszen én se voltam olyan biztos a dolgomban, mint ahogy mutattam...  
MÁTÉ Éjjeltájban kerültünk haza, hozzám. Mária ez-úttal nem jött újabb lakáscsereötletekkel, egyáltalán, csak reggel, mikor dolgozni ment, akkor kérdezte meg: „Elfogadod a feltételeimet?” „Mik a feltételeid?” Mária nevetett: „Semmi! Megtartjuk a gyereket?” Sójajtottam: „Ha már így történt... De nincs összeköltözés...” Mária: „Nincs, nincs, nincs! Isten mentsen tőled!”  
ANYA Karácsony szombatján volt az esküvőm Farkas Gáspárral. Úgy készültem rá, mint egy tizennyolc éves lány. A faluban hamar elszaladt a hír, a szüret után már nem volt mit titkolni, s az emberek természetüknél fogva a legkülönfélébb módon viselkedtek, beszéltek a dologról... A falu egyik része, ők voltak többen, biztatott: Jól teszed, legalább öreg-korodra nem maradsz egyedül, végre neked is jobb lesz a sorod, rendes ember, hallottunk róla az ott-

honiaktól... Eljutottak hozzám persze a rosszindulatú, sőt izléstelen pletykák is, erről jobb nem beszélni, olyan emberektől, akik annak idején, mikor az első férjemtől elváltam, még mellettem voltak. De nem is lehet a két dolgot összehasonlítani : egy válás és egy házasság, mint a fekete föld és az aranycsillagok, olyan távol van egymástól. Máté már huszadikán megjött, kiegyensúlyozott volt, vidám, nem ismertem rá ... Mert a legutóbbi találkozásunk-kor nagyon furcsa volt. Összezavarodott ez az ember, valami nincs rendben körülötte — gondoltam akkor, de nem beszéltem róla senkinek, leginkább Máténak nem. Régóta nem szólnak egymásnak a gondjainkról, csak ha már nagyon muszáj ... Huszonkettedikén levágtunk egy disznót, Máté és Mihály versengtek, egymásra licitáltak, hogy ki ért jobban a hentesmunkához, a hurkatöltéshez, a kolbászgyúrásához ... Nagyon jó hangulat volt, Gáspár is ott volt és még néhány rokon... Boldog voltam, ahogy néztem a fiaimat, mert régen láttam őket így, ilyen felszabadultaknak. Délután elromlott a jó hangulat, átjött Misi felesége, és megmondta: kis-Misi megszökött hazulról. Szabályszerűen megszökött, egy bőröndbe rakta a legszükségesebb holmiját, és lelépett. Klári, Misi felesége egy leragasztott borítékot nyújtott át a férjének, nagy betűkkel ez volt ráírva : APÁMNAK. Valamennyien el tudtuk olvasni a címzést. Mihály kezéből kiesett a kés, épp a sonkának való hátsó combot igazította, elvette a levelet, és szóltanul kiment a házból... Olyan falféhernek még sohasem láttam.

MÁTÉ Jó fél óra elteltével, az asszonyok unszolására, Mihály után mentem. Otthon találtam, a konyha-asztal mellett, dermedten bámult maga elé. Mikor meglátott, szóltanul nyújtotta a levelet. Átfutottam. Rövid levél volt, valahogy így szólt: „Apám! Régóta készülök beszélni magával, de valahogy sosem tudtam elkezdni. Azt akartam csak elmondani, hogy én nem bírok magával élni, most megpróbálom egyedül. A városba megyek, munkásszállóra. Ne keres-sen, mert én úgysem jövök többet vissza magukhoz. Majd írok hamarosan. Tisztelettel: fia, Mihály.” Rögön eszembe jutott, amit szüretkor kis-Misi mondott: „Te, van egy titkom!” Ez volt hát a titok. Mihály szinte esdekelve nézett rám, mondjam meg, hogy most mit tegyen. De én nem tudtam mit mondani, csak leültem mellé szóltanul. Sosem tettem még, átöleltem. Mint akit vipera csípett meg, lesöpörte a kezemet. Ismét a régi volt.

#### *Kilencedik visszajátszás*

MIHÁLY Nem szánalmat, tanácsot kértem!

MÁTÉ Ül be a kocsidba, járd végig a város munkás-szállóit, és beszélj vele.

MIHÁLY Azt már nem! Hogy én menjek öutána?! Talán még könyörögjek is neki: gyere haza, kis-fiam, mindent megbocsátok ... El van boronálva ...

MÁTÉ Rossz a szöveg. A te helyedben én most azon gondolkoznék, hogy miért ment el tőletek a gyerek.

MIHÁLY Mert jó dolga volt... Igen, igen, mindent megkapott tőlünk, kinyaltuk a seggét is, külön szobája volt itthon, mikor elvégezte a szakközépiskolát, jó állást szereztem neki, és a fizetéséből, amit haza-adott, hatszáz forintot, azt is visszakunyerálta a hó végén... Na de majd most megtudja, hol lakik a magyarok istene... Nem adok neki két hónapot, térden csúszva fog visszajönni hozzám... De akkor kivágom, mint a kutyát...

MÁTÉ Felesleges hergelned magad, nem fog vissza-jönni!

MIHÁLY Ezt honnan veszed?

MÁTÉ A te fajtád. Kemény fából faragták, nem adja egykönnyen.

MIHÁLY Hiszen nem is ismered?!

MÁTÉ Annyira igen, hogy tudjam: nem fog vissza-jönni.

MIHÁLY Nem?

MÁTÉ Nem!

MIHÁLY De hát miért? Ártottam én neki?

MÁTÉ Ártottál. Nagyon sokat.

MIHÁLY Miben? Beszélj már, te nagy okos!

MÁTÉ Egy hűszéves fiút nem lehet zárkában tartani. Te a legszükségesebbet vetted el tőle : a szabadságot...

MIHÁLY Én ennyi idős koromban már családot alapítottam, azóta is megállás nélkül, rogyásig dolgozom... Szabadság, micsoda nagy szavak! És ki akadályozta a szabadságát? Soha ki nem vittem a szőlő-be, kapa még nem volt a kezében. Tőlem oda mehetett, ahová akart ... Az, hogy megköveteltem, hogy este nyolcra mindig itthon legyen, talán csak nem olyan nagy baj.

MÁTÉ De, nagy baj. Nem engedted barátkozni. MIHÁLY Én?

Hát nem egyszer kérdeztem : fiam, nincs neked pajtásod? Itt egy hűszas, eredj el a presszóba. Sose fogadta el, csak bebújt a szobájába a könyvei közé, néha átjött hozzánk tétét nézni...

MÁTÉ Megfojtottad a szigorú szeretetteddel, ebből menekült most el...

MIHÁLY Itt minden az övé lesz, ha mi egyszer meg-döglünk, örte hajtok, mint egy állat, egyetlen gyermekünk. S ezt kapom tőle: fogja magát és megszökök?!

MÁTÉ Csillapodjál!

MIHÁLY ...Hát menjen! Menjen a munkásszállóra, rohadjon a poloskák között, és fetrengjen a mocskokban ... Nem ismerem többé. És te még pártját fogod, menteted? Tudod, mi vagy te? Szélnáros! Könnyű neked gyerekevelelésről dumálni, azt se tudod, mi fán terem... Se kutyád, 'se macskád, csak kurváid vannak... Jöttment szarházi kurvák.

MÁTÉ Elég volt. A dühödöt nem fogod rajtam kiélni. Különben közlöm veled : hamarosan nősülök, a gyerek már útban van...

MIHÁLY Nem igaz! Ezt csak azért mondod most, mert bosszantani akarsz.

MÁTÉ Ne légy nevetséges. Gyere, menjünk vissza anyáékhoz, várnak.

MIHÁLY Legalább szóltál volna, elvégre a bátyád volnék!

MÁTÉ Az én dolgom. Majd megismeritek egymást...

MIHÁLY Egy levél...

MÁTÉ Sosem leveleztünk, majd pont most írok...

Kész. Részemről befejezve. Jössz vagy maradsz? MIHÁLY Én abba a házba többé be nem teszem a

lábam.

MÁTÉ Miért?

MIHÁLY Te nem tartod izléstelennek ezt az egészet? MÁTÉ Micsodát?

MIHÁLY Hogy anyám és az az ember... Az ő korukban kell ezt csinálni? Te Pesten vagy, de nekem itthon teleszutorják a fejemet... Tudod, miket mondanak?

MÁTÉ Nem érdekel. Anya döntött, ő fog azzal az emberrel élni, nem te, nem én!

MIHÁLY Mától kezdve a lábam nem teszem be hozzájuk, erre megesküszöm.

MÁTÉ Szerencsétlen. Állat!

MIHÁLY Menj innen!

\* \* \*

ANYA Mihály nem jött át a vacsorához sem, a hangulat nyomott volt, elég korán, úgy kilenc óra felé véget vetettünk a disznótornak. Kettesben maradtunk Mátéval, elmosogattunk, rendezgettünk. Akkor mondta el nekem is a tervét, hogy elveszi Máriát, s hogy a gyerek már útban van. Tiszta szíveimből örültem a hírnek, átöleltem, megcsókoltam, és boldogságot kívántam mindhármójuknak. „Ugye, erre nem gondoltál? Hogy ilyen hamar újra nagymama leszel?” — mosolygott Máté. Hát erre igazán nem gondoltam... Az esküvő két nappal később, karácsony szombatján volt... A szűk családon és az ismerősökön kívül nem volt más, mégis összejöttünk vagy negyvenen. Mind a két szobában, de még a konyhában is teríteni kellett. Mihályék is eljöttek — így együtt volt a mi kis családunk. Csak azt sajnáltuk, hogy Máriát nem hozta magával Máté. Én egész nap izgatott voltam, nyugtalan, nemcsak azért, hogy minden rendben menjen, ne legyen fennakadás

a vendégek ellátásában, hanem mert állandóan a holnap, a jövő járt az eszemben. Hogyan élünk majd Gáspárral, mikor majd ketten maradunk a hétköz- napok esti csendjében? A vacsorát Máté találta fel, még verset is mondott az egyes fogások előtt, akár-csak egy igazi esküvőn ... Drága, szép nagy fiam. Jelekből értjük egymást... Láttam az igyekezetét, mennyire akarja, hogy mindenféle bolondozással enyhítse a szorongásomat... A vacsora után nótába kezdett, énekelte egyiket a másik után, a vendégek meg csak ,bámultak, hogy a rég Pestre szakadt fiú ennyire ismeri még az itthoni szép dalokat... Mi-kor Mátéből elfogytak a nóták, Mihály vette át az éneklést. Többnyire hallgatókat dúdolt, szomorú dalokat, de nem szoltunk rá, valamennyien tudtuk, hogy a fiát siratja... Ejjfel felé lett vége a lakodalomnak, a vendégek elbúcsúztak, a két fiú nagyjából rendet csinált, aztán megölelték egymást, búcsúztak, mert Máté a másnap reggeli gyorsal már vissza is utazott Pestre. Egy kicsit fájt, hogy elment, mert ez volt az első karácsony, amit nem együtt töltöttünk...

MÁTÉ Első utam Máriaékhöz vezetett, épp csak hogy itthon lettem a böröndöt, rohantam, vittem a disznótoros kóstolót, gondoltam, rögtön megsütjük a kolbászt, hurkát, s én eldicsekedhetem: ezt mind én csináltam! Látni akartam Máriaát minél előbb : meg-tudni, hogy van ő — és a gyermekünk. Visszagondolva az egészre, azt hiszem, talán ez volt az egyet-len pillanat, mikor őszintén szerelmes voltam Máriaába! A józsefvárosi bérlakás megint tömve volt, ott volt az egyik bátyja, 'az, amelyik a vasútnál van, az egész családjával, és mások, sok-sok idegen. Nagy ovációval fogadtak, rögtön kezembe nyomtak egy deci cseresznyepálinkát, igyam meg. Utálom a cseresznyepálinkát. Alig múlt dél, de már mindenki részeg volt... Máriaán is látszott, hogy ivott. A konyhában elpakolta a kóstolót a frizsiderbe, egyél, mondta, s valamit elem talált. Ettem, s közben Máriaát figyeltem, ahogy egyik cigarettáról a másikra gyújtott, láttam, hogy ideges ...

MÁRIA Valóban ideges voltam. Máté azt mondta, csak szilveszterre jön vissza, aztán váratlanul meg-érkezett...

MÁTÉ Miért volt ez baj?

MÁRIA Ha tudom, hogy jössz...

MÁTÉ Akkor?

MÁRIA Minden másképpen történik. Te sohasem érez-ted jól magad nálunk.

MÁTÉ Ez igaz. Az életformátok taszított... Idegen volt nekem, hogy egyik napról a másikra éltek.

MÁRIA A hiúságot bántotta, hogy nem veled foglalkozott mindenki... Hogy nem a képeidről, az egyéniségedről beszélünk ...

MÁTÉ Ugyan !

MÁRIA Mint egy előkelő idegen, úgy viselkedél velünk... Utáltál bennünket, ez az igazság.

MÁTÉ Ezt sohasem mondtam. Egyszerűen szokatlan Folt számomra, megemészthetetlen, ahogy éltek. Ha volt pénz, ettetek, ittatok, ha nem volt: zsiros kenyéren éltetek.

MÁRIA Mi ilyenek vagyunk! Prolik! Lumpenek, ahogy egyszer mondtad.

MÁTÉ Most már én is tudom!

MÁRIA Láttam Mátén a csalódást, minél előbb el akartam vinni otthonról... És beszédem is volt vele. A terhességem harmadik hónapjában zavarok jelentkeztek; görcsöltem, fájt a hasam. Nagyon féltem, hogy elveszitem a gyermekünket.

MÁTÉ Miért nem szoltál?

MÁRIA Mit mondtam volna? Félttem! Igen, félttem, hogy a gyerekkel együtt téged is elveszítelek. Tudtam én már akkor nagyon jól, hogy nem belém, ha-nem a 'gyerekedbe vagy szerelmes. És annak tudatában, hogy apa vagy, hogy apa leszel...

MÁTÉ Ez nem igaz! Beléd is szerelmes voltam... Karácsony első napján, mikor elszabadultunk végre a családotól, bevallottam neked azt, amit otthon már mindenki tudott: hogy feleségül veszek. Győztesként mosolyogtál rám... „Nocsak!” — ennyit mondtál. Abban a pillanatban meggyűlöltelek.

MÁRIA Esküszöm, hogy soha nem akartam férjhez menni hozzád !

MÁTÉ Hazudsz! Most is hazudsz!

MÁRIA Igen, igazad van, hazudtam. Családot akartam, magamnak is, neked is... És titokban azt is reméltem, hogy jó apja leszel Adámnak... Nem is apja, barátja... Az a 'gyerek apa nélkül nőtt fel .. . Azt hittem . . . Igen, azt hittem, sok gyerekünk lesz .. . És együtt éljük le az életünket.

MÁTÉ A saját gyermekünket sem tudtad megtartani! MÁRIA Nem tehetek róla!

MÁTÉ Az esküvőt februárra tűzték ki, néhány nappal a születésnapom utánra ... Különös érzés volt: kezdtem hozzászokni a gondolathoz — férj leszek, családapa. Épp ideje, gondoltam, hiszen elhagytam az életem felét, most majd megállapodok és megnyugszom. Máriaán azonban aggasztó jelek mutatkoztak. Ahogy teltek a napok, a hetek, úgy nőtt benne az agresszivitás : mi lesz az esküvőnk után ? Hol és hogyan fogunk élni? Követelődzött, zsarolt — s az érve mindig ugyanaz volt: a te gyerekedet hordom a hasamban! Akkor már rabja voltam a gyerekem-nek, s felrűgva minden korábbi elvemet, azt is vállaltam, hogy mire a gyerek megszületik, lesz normális lakásunk, minden... Feladtam egy újsághirdetést: „Egyszoba összkomfortos öröklakás — csere-alapként — azonnal eladó.” Az első napon tizen-heten jelentkeztek, pénz ígérték, volt olyan, aki öt-százertet is, de amikor közöltem, hogy egy nagyobb lakást szeretnék, mindenki lemondta... Pénz volt, nagyobb lakás nem.

MÁRIA A házasságunk előtti utolsó hetek szörnyűek voltak. Máté valósággal büskomor volt, ha találkoztunk néha, órákig nem szolt hozzám, csak bámúlt maga elé 'a levegőbe... És egyre többet hallgatott. A fájdalmaim meg egyre fokozódtak, de nem szoltam senkinek, csak abban reménykedtem, az esküvőig valahogy csak kibírom. Orvoshoz nem mentem, úgy-is tudtam, hogy rajtam már nem segíthet senki. Esztelenség volt... Az esküvőnk napján még tanítottam...

MÁTÉ Pontosan az esküvőnk előtt 'egy héttel, szombati nap volt, történt az utolsó nagy összecsapásunk. Akkor már gyűlöltem Máriaát, és az egész életemet. Valami ócska, zenés helyen „ünnepeltük” harminc-ötödik születésnapomat. Mária pezsgőt rendelt, és egyik cigarettát a másik után szívtá... Táncolni akart.

#### Tizedik visszajátszás

MÁRIA A kedvenc számom!

MÁTÉ Akkor sem!

MÁRIA Miért?

MÁTÉ Mert terhes vagy, és vigyáznod kell!

MÁRIA Buta vagy! Tudod, mikortól gyerek egy baba? Egyéves korától. Addig minden lehetséges.

MÁTÉ Hogy érted ezt?

MÁRIA Honnan tudnál te ilyesmit? Sosem volt gyereked.

MÁTÉ Örülj neki, hogy neked már van egy.

MÁRIA És újra lesz, kettőnknek. Most miért hallgatsz?

MÁTÉ Mit mondjak?

MÁRIA Hogy szeretsz!

MÁTÉ Ne igyál többet, és ne cigarettázz!

MÁRIA Vagy nem szeretsz?

MÁTÉ Hagyj békén !

MÁRIA Még egy hét van a szabadságodból. Ezt sajnálad? Hogy vége a függetlenségednek?

MÁTÉ Mi a bajod?

MÁRIA Őszintén szeretnék veled beszélgetni. MÁTÉ Tessék!

MÁRIA Kérdezhetek?

MÁTÉ Kérdezz!

MÁRIA Szeretsz te engem?

MÁTÉ Nem!

MÁRIA És akkor miért veszel el?

MÁTÉ Tudod jól.

MÁRIA A gyermekünkért?

MÁTÉ Úgy van.

MARIA És én? ... Én nem jelentek számodra sem-mit?  
MÁTÉ Semmit!  
MARIA S mégis elveszel?  
MÁTÉ Igyál még egy pohár pezsgőt! Rendeljek? MARIA  
Kérek! Folytassuk! Én sem szeretlek téged. MÁTÉ  
Nagyszerű, akkor egy-egy!  
MARIA És te a jövő héten oltár elé vezetsz?! MÁTÉ  
Csak az anyakönyvvezetőhöz!  
MARIA A papír kell?  
MÁTÉ Amint lehet, elveszem tőled a gyereket. Alkalmatlan  
vagy a gyerekevelésre.  
MARIA És ki neveli fel „a gyerekedet”?  
MÁTÉ Anyám. Vagy más ... Nem mindegy neked? MARIA  
Ebből semmi sem lesz! A gyerek az enyém!  
Még ahhoz sincs közöd, hogyan nevezem majd el. MÁTÉ  
Na, né mondd!  
MARIA Ha nem tudnád, az anyától kérdezik meg először a  
gyereke nevét ... Azt mondok, olyan ne-vel, amelyet akarok.  
MÁTÉ Underitó vagy! Visszaélsz azzal, hogy egy nyomorult  
magzatot hordozol magadban, aki tőlem van?  
MARIA Igen, tőled van. Tudom, szeretnéd, ha most azt  
mondanám : uram, tévedés, a szentlélek szállt meg...  
MÁTÉ Muszáj ezt a beszélgetést folytatnunk? MARIA  
Szeretnék felmenni hozzád!  
MÁTÉ Nem!  
MARIA Már nem kellek?  
MÁTÉ Az isten áldjon meg! Mit akarsz tulajdonképpen?  
MARIA Téged! Te vadállat! Ne légy csacsi! Még lehet, te nem  
értesz ehhez ...  
MÁTÉ Nem akarom.  
MARIA Márpedig ezentúl az van, amit én akarok! MÁTÉ  
Azt te csak gondold. Gyere, hazaviszlek! MÁRIA Hozzád?  
MÁTÉ Hozzátok!  
MÁRIA Nem megyek most haza.  
MÁTÉ Mária!  
MARIA Kedves barátom! Szegény szép szerelmem: te most  
már nem szabadulsz tőlem. Szeretlek — és te is szeretni  
fogsz! Nincs más választásod: igen, a gyerekeddel  
zsarollak, és a pelenkákat te fogod masni. És most akár el  
is mehatsz, itthagyhatsz, mához egy hétre az esküvőnkön  
úgyis ott leszel. Igaz?  
MÁTÉ Nem biztos.  
MARIA Megismertelek a hat év alatt ... Te nagyon gyáva,  
határozatlan ember vagy. Rám van szükséged!  
MÁTÉ Te meg egyszerűen részeg és hülye vagy. MARIA  
Azért szeretsz egy kicsit?

\* \* \*

MÁTÉ Két nappal az esküvő előtt megérkezett anya, megint  
felpakolva az egész spájzot ... Egyedül jött — ez az én  
kéresem volt —, mint a későbbiek során kiderült, az  
otthoniak ezért meg is haragudtak rám. Miért nem hívtam  
a rokonságot? Minek asszisztáltak volna egy formális  
szertartáshoz, amely minden őszinteséget nélkülözött, s  
csupán hazug megalkuvásra épült? Megegyeztem  
magammal: végigjársz ezt a mókát, aztán ... aztán  
sürgősen elfelejted. A boldog vőlegény szerepét játszottam  
anyám előtt is. Kérésére az esküvő előtti napon elhívtam  
Máriát és szüleit hozzám, hogy mégse az esküvő napján  
találkozzanak először ... Anyu nagy vacsorát csinált,  
mindenki remekül érezte magát, kivéve kettőnket, Máriát  
és engem ...  
MARIA Máté anyját nem tudtam megszeretni, talán azért,  
mert túl későn találkoztunk, talán másért ... MÁTÉ  
Féltékeny voltál rá ... Mondd ki!  
MARIA Lehet.  
MÁTÉ Mikor a vendégek elmentek, anyu Máriáról kezdett  
beszélni, vagyis inkább kérdezgetett felőle ... Kitértem a  
válaszok elől, s arra hivatkozva, hogy holnap „nehéz  
napunk” lesz, hamarosan lefeküdtünk. Másnap délben  
megérkeztek Tamásék, ők voltak az esküvői tanúim ...  
Taxival mentünk Máriáért, a hangulat igen emelkedett volt  
náluk, mire odaér-

tünk. A két bátyja családostul, azonfelül mindenféle idegen  
emberek, és persze folyt a bor, a pálinka ... cseresznye,  
főleg. Anyu arca merő döbbenet volt, mikor szétnézett a  
feldúlt lakásban, és szemrevételezte a társaságot ... Nem  
volt ő addig ilyenhez szokva, Bátorítóan rámosolyogtam :  
csak néhány óra, kedvesem, értem, az unokádért ki kell  
bírnod ... Most nem hagyhatsz cserben, ez volt a számon,  
de hangosan csak ennyit mondtam : „Mít szorongatod azt a  
tortát, anyu, dobd le valahová!” — Talán csak az anyósom  
vette észre anyu zavarát. — Maria a fürdőszobában  
öltözködött — hozzátörleszkedett, s részeg mosollyal,  
negédeskedve ezt mondta : „Husikám! Csak nem sajnálsz a  
fiadat ... Nem vagyunk mi olyanok.” Ettől a szövegtől anyu  
végképp leledmedt. Átvonultunk az anyakönyvvezetői  
hivatalba, szerencsére alig pár száz méternyire volt tőlünk,  
s annak rendje-módja szerint összeadtak bennünket ...  
Természetesen igent mondtam, amikor az anyakönyv-vezető  
megkérdezte, hogy akarom-e feleségül venni Máriát. Persze,  
miért ne?!

MARIA Még akkor is nemet mondhattál volna!  
MÁTÉ S mi lett volna az esküvői társasággal? ! Meg az  
esküvői vacsorával, amihez anyu a két fájós kezével és  
lábával hurcolta fel a megkopasztott tyúkokat? És aztán ott  
volt az esküvői torta is!

MARIA Látod, ez a cinikus hang, ez illik hozzád a legjobban.  
MÁTÉ Szólt a zene, s a rokonok, Mária rokonai és vendégei  
körbesmároltak bennünket, s mindenféle jókívánságokat  
suttogtak a fülünkbe ... Meg ocsmányságokat, hogy így,  
meg úgy ... Fotós is volt ... Mária, amennyire csak lehetett,  
behúta a hasát, ne látsszon, hogy már elmúlt  
négyhónapos terhes ...

MARIA Elég volt! Hagyd abba!

MÁTÉ Nem, drágám! Most már végigmondom. Azt még nem is  
mondtam neked, hogy az apád mit sügött a fülembe a  
gratulációnál!

MARIA Nem érdekel! Gyűlölöm!

MÁTÉ Azt mondta: „Csak türelem, fiam! Látod, belőlem is mit  
csináltak?”

MARIA Mit csináltunk veled?!

MÁTÉ Tönkretettétek.

MARIA Azért iszik? Naponta két liter bort meg-iszik! Mióta  
nyugdíjba ment, nem volt lent az utcán! Az én hibám?  
Alszik és iszik! S a gyereket „neveli”, amikor nem vagyok  
otthon!

MÁTÉ Ez most már nem érdekel!

MARIA Mégis miatta rontottad el az esküvőnket! MÁTÉ Igaz!

Mert éjfélkor részeg állatnak nevezted ... az apádat!

MARIA S a te finom lelked ezt nem viselte el?! MÁTÉ

Nálunk ez a hang nem szokás!

MARIA Nálunk igen! Tudom jól, az fáj neked ... MÁTÉ Mi  
fáj?

MARIA Szövetségest kerestél benne is — ellenem! MÁTÉ

Üldözési mániád van! És ha ezt mondom, na-

gyon enyhén fogalmazok! A katonakori élményeiről

beszélgettünk ... Erre voltál féltékeny?

MARIA Nem volt más alkalmatok dumálni, csak az  
esküvőnkön?

MÁTÉ Mária! Te azt hitted, hogy egy papirtól rendbe-jön a  
kettőnk szerencsétlen kapcsolata?

MARIA Nem a papírban bíztam, benned!

MÁTÉ Az előzmények után?

MARIA Igen.

MÁTÉ Mindenesetre különös esküvő volt ... A nagy  
összecsapás után fogtuk magunkat anyuval, és el-jöttünk  
... Mária és az egyik bátyja lekisért bennünket a kapuig,  
úgy búcsúztunk, mintha soha az életben nem találkoznánk  
többé ... Itthon megvettem az ágyakat, lefeküdtünk, anyu  
is, én is, szótlanok voltunk. Hajnalban lettem rosszul...  
Arra ébredtem, hogy most rögtön meghalok, remegett min-  
den izem, idegszálam ... Csak arra vigyáztam, hogy anyu fel  
ne ébredjen ... Kilenckor kelt fel, akkor én már túl voltam  
mindenen, és úgy tettem, mintha aludnék ... Talán aludtam  
is, nem tudom. Tizenkettőkor ébresztett anyu, ült az ágyam  
szélén, nézett ...

*Tizenegyedik visszajátszás*

ANYA Lassan indulnom kell, gyere, ebédeljünk. MÁTÉ  
Ráérsz az esti gyorssal elmenni.

ANYA Még csak az hiányozna ... Gáspár bátyád már számolja  
az órákat, nagyon nehezen engedett el, hogy mi lesz vele  
egyedül, hogy bírja ki ezt a három napot — folyton ezt  
hajtogatta ... Bejön elébem a városba, a buszhoz, nem  
akarom átejetni ... Kipihented magad?

MÁTÉ Nem.

ANYA Rosszul érzed magad?

MÁTÉ Nagyon rosszul.

ANYA Úristen, fiam! Neked lázad van!

MÁTÉ Na és aztán?

ANYA Megyek, hozok egy vizes borogatást ...

MÁTÉ Ne menj sehova ... Kérdezni akarok valamit! ANYA  
Tessék!

MÁTÉ Mondd, anyu, te szeretted azt az embert? ANYA  
Szeretem.

MÁTÉ És szerelmes is vagy belé?

ANYA Tudod, a mi korunkban ez máshogy jelentkezik:  
összefogtunk, hogy ne maradjunk magunkra öregkorunkra  
... Mindketten magányosok voltunk .. Ez olyan  
megegyezésféle ... Kölcsönös.

MÁTÉ És ... lehet, hogy furán hangzik neked, de  
megkérdezem: ti úgy is ...?

ANYA Csacsi gyermek! Hát persze! Ha csak Gáspáron múlna,  
akár ... Tudod, nagyon szerelmes fajtájú ... MÁTÉ Hagyjuk  
ezt! Ne folytasd!

ANYA Féltetek, Máté.

MÁTÉ Ne félt! És vigyázz, le ne késd a vonatot! ANYA Ha  
akarod ... maradok estig. Legfeljebb vár Gáspár ... Kibirja azt  
a néhány órát.

MÁTÉ Menjél csak, nem fogok meghalni. Délután jön Mária ..

ANYA Szeretted?

MÁTÉ Nem. Tudod nagyon jól. Láttad!

ANYA Talán, ha meglesz a kisbaba, talán akkor rend-be jön  
köztetek minden ...

MÁTÉ Te milyennek látod Máriát?

ANYA A gyermekedet hordja.

MÁTÉ Kitérsz a válasz elől...

ANYA Egy gyerek annyi örömet okoz ...

MÁTÉ Lásd Misiéket? !

ANYA Még sosem beszéltem erről, most elmondom. Nagyon  
nehezen hoztalak a világra, nyolc hónapra születéll, tudod,  
ez a legrosszabb időszak ... Fejlet-len, csúnya kis gyerek  
voltál, napokig úgy nézett ki, nem maradsz életben ...  
Mindent megtettem érted. És látod, szép, egészséges férfi  
lett belőled, sohasem voltál beteg ... Felnőttél -- és most  
családod lesz. Azt akarom, hogy boldog légy ... Nagyon  
szeretném.

MÁTÉ Köszönöm, anyu ! Megpróbálok.

ANYA Még nem késő ! Még semmiről nem maradtál le.

\*\*\*

MARIA Szombaton volt az esküvőnk, hétfőn indultunk  
nászútra, Mátrafüredre. Még sosem voltam a Mátrában, én  
kértem, hogy oda menjünk. Esett az eső, a hangulatunk,  
akárcsak az időjárás, pocsek volt. Egész nap hallgattunk.  
Másnap kisütött a nap, autóbusszal felmentünk  
Kékestetőre, néztük a sielőket, a kirándulókat, mondtam,  
hogy visszafelé tegyünk egy gyalogtúrát, de Máté nem  
engedte ... Az országúton sétáltunk néhány kilométert ...  
Mátra-házán ebédelünk ... Az ebéd után ölmos fáradságot  
éreztem, kértem, menjünk haza a szállodába ... Le-  
feküdtem, estig aludtam, de a fáradság nem szűnt  
bennem ... Ejszaka vihar volt, felébredtem, becsuktam az  
ablakokat ... Akkor már nagyon rosszul voltam,  
görcsöltem. Nem ébresztettem fel Mátét. A reggeli után  
vérezni kezdtem: tudtam, mindennek vége. Körzeti orvos,  
mentőautó, vizsgálatok ... Még aznap este elvetéltem a  
gyöngyösi kórházban.

MÁTÉ Csak másnap tudtam meg, este nem kapcsolta a  
kórházat ... Azonnal bementem Máriához.

MARIA Igen, akkor nagyon rendes voltál. Nyugtattál,  
vigasztaltál. Kérdeztem tőled : ugye lesz még gyerekük?  
Azt mondtad :„Igen.” Hazudtál.

MÁTÉ Hazudtam. Ugyanis előtte beszéltem a főorvossal, s  
őszintén megmondta, neked már sohasem lehet gyereked  
... Ez volt a nyolcadik terhességed — az utolsó.

MARIA Máté visszautazott Pestre, nekem néhány napig még  
bent kellett maradnom a kórházban .. Megpróbáltam  
összeszedni magam, akkor még nem gondoltam, hogy  
Máté hamarosan el fog hagyni ... Hétfőn értem jött, együtt  
utaztunk vissza Pestre. Hozzánk mentünk, s azonnal  
távozott. Soha többet nem jött. Néhányszor még  
találkoztunk, de csak nyilvános helyeken, magához sem  
vitt soha többé. Megint hónapokra eltűnt ... Gondoltam,  
majd jelentkezik, ha akar, hiszen megszoktam a hat év  
alatt ezeket az eltűnéseket. A valóperi idézés jött helyette,  
július elején. Kiborultam: hát még ennyit sem érdelek,  
hogy engem megkérdezzek? Hogy nekem mi a szándékom?  
MÁTÉ Mária többszöri 'kérésére egy körüti presszóban  
találkoztunk, néhány nappal a békítő tárgyalás előtt.  
Rögtön támadott.

*Tizenkettedik visszajátszás*

MARIA Te elválni sem tudsz tisztességesen?

MÁTÉ Hogy értsem?

MARIA Ügyvédet fogadtál, ahelyett, hogy leültünk volna, és ..

MÁTÉ ... megbeszéltük volna, hogyan váljunk könnyedén,  
szépen !

MARIA Ennyivel tartozol! Legalább ennyivel tartozol! MÁTÉ

És még? Mivel tartozom?

MARIA Miért akarsz válni?

MÁTÉ Mert nem szeretlek!

MARIA Lehetetlen helyzetbe hozol... Dénestől csak tavaly  
váltam el...

MÁTÉ Pontosabban ő vált el tőled, mert újra nősült. MARIA

... És most te is elmégy ... Tudod, mit mon-

danak rólam az emberek? Hogy egy ócska ... MÁTÉ A te

erős egyéniséged ezt is elviseli, hiszen

fittyet hánysz az emberek véleményére?!

MARIA Legalább néhány évig ne ... *Úgy* lesz minden, mint  
régén ... Akkor jössz, amikor akarsz, oda mégy, ahová  
akarsz ... Szeretőd is tarthatasz, de ne váljunk most el...  
Tedd meg ezt nekem.

MÁTÉ Nem tudok hazugságban élni.

MARIA De mire ez a nagy sietség? Jól van, tudom,

nem szeretsz, nem akarsz többé gyereket tőlem, rend-

ben van ... Miért ne élhetnének úgy, mint eddig? MÁTÉ

Rendbe akarom tenni az életemet.

MARIA Van valakid?

MÁTÉ Nincs.

MARIA Akkor? Mi az akadálya, hogy mi ketten ...

MÁTÉ Tisztán szeretnék kikerülni ebből az egészből.

MARIA Már késő, azt is bemocsoltad, ami szép volt ... Miért  
nem szóltál, hogy válni akarsz? Gondoltad,  
megakadályozom? Vagy olyan sok pénzed van? Egy  
egyszerű formanyomtatvánnyal megoldhattuk volna, közös  
beleegyezéssel is elválhatunk ...

MÁTÉ Még nem késő! Gyere el a békeltető tárgyalásra, az  
ügyvéddel megbeszéljük, módosítom a beadványt ...

MARIA És ?

MÁTÉ Nem értelek.

MARIA Akkor minden rendben lesz közöttünk? MÁTÉ Ha

nem jössz el, ez a válasom szándékán nem

változtat, csak így kicsit tovább tart az egész. MARIA

Ádámnak hiányzol... Valamelyik nap meg-

kérdezte : „Mondd, anyu, te már sohasem találkozol

Mátéval ?”

MÁTÉ Mit akarsz ezzel mondani?

MARIA Szeret téged ... Tudod, mióta egyszer ott aludt nálad,  
veled egy ágyban ... Én a másikban ... Te mondtad, egész  
éjjel nem aludtál, mert a gyerek állandóan ölelt, hozzád bújt  
... Hiányzik neki az apa. Nem tudod elképzelni, hogy az  
apja legyél?

MÁTÉ Most már nem. Késő!

\*\*\*

MÁRIA Végül is elmentem a békéltető tárgyalásra... Gondoltam, legyen Máténak könnyű, tudtam, hogy ez az utolsó találkozásunk, miért neheztettem volna a búcsúzásunkat? Az ügyvéd, Mátéval egykorú, ellenszenves szöke férfi, a ceremónia után kezét csókolt: „Köszönöm, asszonyom, megkönnyítette a dolgomat... A következő tárgyalásra már nem is kell eljőnnie.” A ceremónia után beültünk egy sörözőbe, ittunk. Csak annyit kértem Mátétól, utoljára vigyen el magához, hadd búcsúzzam el a lakástól is... Máté megtagadta a kérésemet... Sirtam, amikor elváltunk egymástól az utcán... Nyár volt, délután, ragyogott a nap. Egyszerűen képtelen voltam hazamenni. Róttam az utcákat, búcsúztam Mátétól, életem legnagyobb szerelmétől... Az ősz elején kaptam meg a végzést, közben megvolt a második tárgyalás is — s most az kellene, hogy bemenjek a tanácsshoz, hogy másodszor is beírják a személyi igazolványomba: elvált. Ehhez most még nincs erőm. Talán majd hónapok múlva, ha megnyugszom, s elfelejtem Mátét. Van egy fiam, akit fel kell nevelnem... Ez értelmet ad az életemnek, miatta érdemes élnem... Aztán majd ő is elszakad tőlem, magamra maradok, úgy fogok meghalni. De Mátét sohasem fogom elfelejteni... Most is szeretem, s várom, hogy egyszer újra jelentkezni fog... Nem, nem, nem: semmit nem bántam meg! Nekem — megérte! Ha csak pillanatokig is — de Máté mellett boldog voltam. Ez is valami!

MÁTÉ Mindezek után hová menekülhettem volna? Csakis a munkába! Elvállaltam mindent, protokolláris feladatokat, részmunákat... Nem, nem a pénzért csináltam, hiszen mindenem megvan, jól élek — egyszerűen le akartam előlni magam. Felejteni akartam, s mindent, de mindent előlről kezdeni. Arra gondoltam, nem lehet, hogy harmincöt éves koromra vége legyen az életemnek! Rég nem látott barátokat kerestem meg, rég elfelejtett szeretőkhöz menekültem — futottam az elmúlt ifjúságom után. Ott akartam folytatni, ahol abbahagytam Mária miatt... De sehohol nem találtam menedéket... S éjszakánként — ez már szinte nevelés — féltem egyedül maradni. Egyszerűen féltem elaludni, hátha másnap reggel nem ébredek fel a tripla adag nyugtatóktól, altatóktól... Az idegösszeomlás határán álltam, mikor jött a hír — anya bajban van! Azonnal tudtam, hogy csak én segíthetek rajta... Mikor Misiék megjelentek nálam, és elmondták, mi a helyzet otthon, iszonyatos erő és nyugalom szállt rám. Újra volt értelme az életemnek... Tudtam, éreztem, anyu-nak szüksége van rám, most nekem kell segíteni annak, akit a világon legjobban szeretek. Ezért nem tévováztam egy percet sem, rögtön vonatra ültem.

ANYA Máté! Kisfiam! Én nem akartam!

MÁTÉ Ne sírj, anyu! Most már jätsszük végig! Tudd meg a teljes igazságot. Tehát — pénteken este megérkeztem! Felnyitottam a zárat, bevitték a lakásba, a házadba! S azt mondtam: „Addig innen el nem megyek, míg rendbe nem tesszük az életeredet!” Így volt?

ANYA Így volt! Sőt! Mikor mesélni kezdtem a történeteket, rám szóltál: „Nem sírunk! Mi a szándékod? Arról beszélj!” Akkor mondtam ki először, magam is meglepődtem, hogy milyen nyugodt a hangom: „Farkas Gáspárral végeztem!” Attól a perctől, drága kisfiam, rád bízta magam. Ha te nem vagy mellettem, nem is tudom, mi történt volna. Életeredben először szóltál hozzám magas hangon, de nem fájt... Tudtam, értem teszed!

MÁTÉ Szombat! A konyhában kezdtük a rendcsinálást... Az utolsó polcig, az utolsó fiókig átkutattunk mindent... Ami a Farkas Gáspáré volt — vittem a nyári konyhába. Ott gyűjtöttük össze annak a szerencsétlen embernek a holmiját, amit magával hozott. Az utolsó villáig, mindent... Aztán a spájz következett, és az előszoba. A frizsider mögül kikapartam a karbidot, amit Farkas Gáspár szört szét azon a bizonyos éjszakán... És végül rendet csináltam a felső szobában. Feltörültem a parkettát, le-mostam az ajtókat, ablakokat... Farkas Gáspár vére volt mindenütt, igyekeztem eltüntetni a foltokat... .

Este átmentünk Misiékhez, a kulcs nálad volt, megfűrdtünk — és tévét néztünk... Éjfél tájban mentünk haza. Kérte, zárjak be minden ajtót, hátha...

ANYA ... hátha az az örült ember megint rám támad!

MÁTÉ Kivánságodra magunkra lakoltam a házat... De nem jött senki... A két mindenestre az éjjeli szekrényre tettem magam mellé. Szerencsére nem kellett használnom. Mikor meghallottam a lélegzésedet a másik szobában, én is elaludtam.

ANYA A rettenetes feszültség akkor éjjel oldódott bennem. Itthon van a fiam, most már nem eshet bán-tódiásom, gondoltam magamban — és amikor az ágyba zuhantam, rögtön elaludtam. Tudtam, hogy biztonságban vagyok.

MÁTÉ Vasárnap! Reggel nyolckor ébresztettek! „Nyomás ebédet készíteni, tyúkhúslevest akarok!” — mondtam ellentmondást nem tűrően.

ANYA És én levágtam az első tyúkot, amelyik a kezembe került...

MÁTÉ A kiszoba volt még hátra, meg a mellékhelyiségek... Mindenütt a pusztítás romjai... Mostam, sikáltam, szőnyeget poroltam... Mire elhúzták a ha-rangot, az ebéd is készen volt... Ettünk. „Most be-megyünk a városba, Feriékhez.” Feri a nagybátyám, anyám egyik öccse, róla beszélt Mihály, hogy oda kellene költöznie anyunak, melléjük a városba.

ANYA Nem volt erő bennem, nem volt nekem kedvem sehová menni!

MÁTÉ Láttam, anyu akkor roppant össze... Először, mióta otthon voltam. Mondtam, feküdjön le. Így is történt... Míg ő aludt, felsöpörtem az udvart, enni adtam az állatoknak... Négy malacot hizlalt szerződésre... Aztán én is eldőlttem. Fáradt voltam.

ANYA Hétfőn reggel nem akartam elmenni dolgozni, úgy éreztem, nem bírok az emberek szemébe nézni az üzletben... Máté megint rám kiáltott: „Indulás! Nyitni kell!” Csak néztem rá... Honnan van benne ennyi erő?

MÁTÉ Míg anyu dolgozott, levelet írtam Farkas Gáspár téveszelnőkének... Kértem, tegye lehetővé, biztosítson járművet, hogy az az ember minél hamarabb elhurcolkodjon tőlünk... Mert addig anyunak nincs nyugovása... Ajánlottan, expressz adtam fel a levelet... Közben azt is elintéztam, hogy a híztort sertéseket még azon a héten leadhassuk... Este vacsorával vártam anyut. Lecsót főztem. Annak volt a szezonja...

ANYA A kedd és a szerda 'különösebb esemény nélkül telt el... Illetve szerdán megjelent az első követ... Gáspár volt feleségének az első hűga... Megegyeztem vele, hogy míg Máté itthon van, békében elhurcolkodhatnak tőlem... Ezek a napokon is Máté főzött, nekem semmihez sem volt erőm...

MÁTÉ Csütörtökön hajnalban elvitték a hízókat... Megeskettem az anyámat, hogy soha többé nem foglalkozik ilyesmivel, inkább kifizetem neki a hasznót, készpénzben. Anyu csak legyintett: „Most már mi-nek?!” Aztán elment dolgozni. Dél felé arra ébredtem, hogy vesztettül verik a kaput. Ki lehet ez? Farkas Gáspár volt, két zettorral jött, hogy megkezdhesék a rámolást. Mondtam, anyu nélkül egy darabot sem adok ki... Aztán jött anyu, s megkezdődött az elszámolás... Nem voltam szívbajos, mindent írásban rögzítettem, másolattal... Biztos, ami biztos... Délután négyre végeztünk. Igen, már lefelé ment a nap, mikor Farkas Gáspár hozzám lépett: „Rád nem haragszom, ha itthon vagy, nem történik az, ami megtörtént... Szeretnék elbúcsúzni tőled!” Nyújtotta a kezét, elfogadtam: „Éljen boldogan” — mondtam. Aztán Farkas Gáspár anyámhoz fordult. „Rád sem haragszom! Utoljára megcsókolhatlak?” Anyám hagyta. Mikor a két zettor kigördült az udvarról, s a nagykaput becsuktam, anyu keresésére indultam. Ott zokogott a felső szobában. Mellétérdelem, simogattam: most mi a baj? Hiszen minden úgy történt, ahogy akartad! „Az a baj — mondta anyu —, hogy szerettem ezt az embert, azt reméltem, hogy együtt öregszünk majd meg... Félek egyedül, félek a magánytól, s te olyan messze vagy!” Magára hagyta anyámat, kitámolyogtam az udvarra, s immáron ki tudja, hányadszor — megint seperni kezdtem. Köz-

ben ömlött a könny a szememből, pedig isten bizony nem akartam sírni... Nem is tudom, mikor sirtam utoljára... Pénteken délben megjöttek Misiék, talán a lelkiismeret hajtotta haza őket a Balatonról. Nem tudom... Ott álltunk egymással szemben, anyu dolgozott, nem volt otthon. Te, mondtam neki, ha egyet-len rossz szót mersz mondani anyura, megöllek! Misi lefejtette a kezemet a melléről: „Nyugi van! — mondta. — Minden rendben ment?!” Minden rendben — feleltem én. „Mikor utazol?” Még ma este! — mondtam, s hajszál híján megint elsírtam magam. Hát nincs ebben az emberben semmi érzés! Mihály ráduplázott: „Most már anyánk is gondolkozik végre!” Ekkor ütni kezdtem. Állat, mocskos állat — üvöltöttem, hát te semmiről nem akarsz tudomást venni?! Lefogta a kezemet: „Te ne oktass engem! Mindig tudtam, hogy mit csinálok. A többit bízd rám. Csomagolj, mindjárt megy a buszod. Aztán majd írj! Ha megnyugszol, írj! Sajnos, ittam, nem tudlak bevinni a vonathoz, ittam... Keveset, de nem akarok éppen most lebukni...” Néhány perc alatt összeszedtem a holmimat ... A küldetésem lejárt, indulni kellett... Az Áfész bolt és a buszmegálló ötvenméternyire van egymástól... Beszaladtam anyuhoz: „Misiék haza-jöttek, várnak! És nekem most el kell mennem!” „Menjél — mondta anyám. — Köszönök mindent!” Mit köszönsz? ! „Hogy mellettem voltál, életemnek

talán a legnehezebb napjaiban. Csak arra kérlek, ha-mar írj, ahogy megérkeztél. Megigéred?!” Megigérem. „Itt a busz! Szaladj, talán még eléred. Isten veled!” Elértem a buszt és a pesti gyorsot is. Kényelmesen utaztam. A pályaudvaron senki nem várt... Körül-tapogattam a harminchat négyzetméteremet ... Ez mind az enyém! — gondoltam, mikor végigjártam a lakásomat... A kés ott lapult a zsebemben. Kicsomagoltam ... Megpróbáltam nem gondolni semmire .. . Megvettem az ágyamat... Nem tudtam elaludni, pedig mi minden volt már bennem! A kés ott volt az íróasztalomon ... Felgyújtottam a villanyt, néztem a kést. Hívott — gyere! Nincs más megoldás! Éj-jel kettőkor magamba vágtam a kést... Zúztam, kaszaboltam magamat ... Meg kell halnod, meg kell halnod — üvöltötte bennem egy hang. Nincs értelme az életednek! ... Aztán mégse tudtam meghalni... Hajnalban elkötöztem magamat... S a kést kidobtam a szemétkébe.

ANYA Mindenért én vagyok a felelős! Nem, nem lett volna szabad felbolygatni az életemet és a fiaim életét sem. Minden összezavarodott bennem! Boldog akartam lenni! Nem sikerült! Hosszú, magányos, téli éjszakák várnak rám... Én kibírom. Hiszen annyi mindent kibírtam már az életemben... De mi lesz a fiaimmal? Ők miért boldogtalanok? Miért?! Miért?! Miért?!